

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní**

Nové trendy cestovního ruchu v rámci Evropské unie

Veronika Svatošová

**Bakalářská práce
2008**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav veřejné správy a práva
Akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika SVATOŠOVÁ**

Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**

Studijní obor: **Management podniku**

Název tématu: **Nové trendy cestovního ruchu v rámci EU**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úvod

1. Cestovní ruch jako společensko-demografický jev
2. Vývoj cestovního ruchu v Evropské unii v letech 2002-2007
3. Srovnání situace v České republice a Evropské unii
4. Vliv cestovního ruchu na národní ekonomiku a politiku

Závěr

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

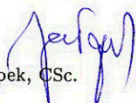
- 1.ČSÚ: Český statistický úřad [online]. Český statistický úřad, c2007 , 5. 9. 2007 [cit. 2007-09-10]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cestovni_ruch>.
- 2.KOSMÁK, Petr. Podpora rozvoje kandidátských zemí EU se zaměřením na cestovní ruch a hotelnictví [online]. Hotel Fontána, s.r.o., c1999-2007 [cit. 2007-09-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.cestovni-ruch.cz/eu/podpora.php>>.
- 3.Malá, V.: Cestovní ruch a EU, Praha, 2000. ISBN 80-245-0084-1
- 4.Ministerstvo pro místní rozvoj [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky, c1996-2007 [cit. 2007-09-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.mmr.cz/index.php?show=001027>>.
- 5.Ortuzar, Juan de Dios,Hensher, David, Jara-Diaz Sergio: Travel behaviour research : updating the state of play, Amsterdam: Elsevier, 1998, ISBN 0-08-043360-X
- 6.Pardubický kraj. Projekty Pardubického kraje na podporu rozvoje cestovního ruchu [online]. World Media Partners,s.r.o., c2004 [cit. 2007-09-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.vychodni-cechy.info/projekty/>>.
- 7.Pásková, M., Zelenka, J.: Výkladový slovník cestovního ruchu. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky, c2002. ISBN 80-239-0152-4
- 8.Šilhánková, V.: Veřejné prostory jako prostředek pro podporu místního cestovního ruchu. Hradec Králové: Civitas pes populi, 2006. ISBN 80-903813-2-4

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Jana Veselá, CSc.**
Ústav veřejné správy a práva

Datum zadání bakalářské práce: **31. října 2007**

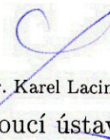
Termín odevzdání bakalářské práce: **19. května 2008**

prof. Ing. Jan Čapek, CSc.
děkan

L.S.

prof. PhDr. Karel Lacina, DrSc.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 15. listopadu 2007

SOUHRN

Hlavním tématem bakalářské práce jsou „Nové trendy cestovního ruchu v rámci Evropské Unie“. Za úkol jsem si pro zpracování zvolila popis a rozbor současného stavu a vývoje oboru nejen v rámci tohoto prostoru. Jako každý ekonomický námět jej lze dále rozčlenit na úroveň národní i regionální. Na každém z těchto stupňů má zkoumané odvětví svoji charakteristiku a je zde významným hospodářským faktorem. Hlavním příznakem této významné složky dnešního světa je skutečnost, že cestování nezná hranic a je bezpochyby součástí dnes často zatracovaného pojmu globalizace. Je zřejmé, že jako vše má i tato stránka lidské činnosti svá pozitiva i negativa.

Cílem je vytvořit takové podmínky, aby výrazně převládly pozitivní stránky věci. Záměrem bakalářské práce je všechny tyto aspekty zpracovat a zhodnotit jejich současný i budoucí přínos.

KLÍČOVÁ SLOVA

turismus, cestovní ruch, Česká republika, Evropská unie, Pardubický kraj, Pardubice, současný stav, rozvoj cestovního ruchu

SUMMARY

The main topic of the bachelor work is “New Trends of Tourist Industry in Terms of European Union”. I chose for this work a description and analysis contemporary state and forecasts of the branch not only in terms of this place. We can continue with dividing of the economical topic to level national and regional. This branch of the research in each level has its own characterisation and is very meaningful agricultural factor. The main attribute of this important component of today’s world is reality that travelling doesn’t know any borders and is without doubt part of actual discussed name – globalisation. There’s clear and evident fact this aspect of human activity has its own advantages and disadvantages such as the other branches.

The plan of this work is finding of conditions to have more advantages than disadvantages. The aim of this bachelor work is processing all this aspects and valuation of contemporary and future contribution.

KEYWORDS

tourism, tourist industry, Czech Republic, European Union, Pardubice region, Pardubice, contemporary state, development of tourist industry

OBSAH:

ÚVOD	10
1 CESTOVNÍ RUCH JAKO SPOLEČENSKO-DEMOGRAFICKÝ JEV	14
1.1 Základní členění cestovního ruchu	16
1.2 Shrnutí kapitoly	20
2 VÝVOJ CESTOVNÍHO RUCHU V EVROPSKÉ UNII V LETECH 2002-2007	21
2.1 Evropská unie a cestovní ruch	21
2.2 Cestovní ruch v integračních procesech Evropy.....	21
2.3 Dotační podpora cestovního ruchu	21
2.4 Evropa a Evropská unie	22
2.5 Schengenská dohoda.....	24
2.6 Výhody Schengenské dohody.....	24
2.7 Výhody členství v EU z hlediska cestovního ruchu	24
2.8 Shrnutí kapitoly	25
3 SROVNÁNÍ SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE A EVROPSKÉ UNII	26
3.1 Česká republika	26
3.2 Konkrétní přínosy členství v Evropské unii pro příjezdový cestovní ruch ČR	26
3.3 Konkrétní přínosy členství v Evropské unii pro výjezdový cestovní ruch ČR.....	27
3.4 Nárůst výjezdů a výdajů na cestovní ruch	28
3.5 Cestovní ruch v České republice	29
3.6 Porovnání silných a slabých stránek cestovního ruchu v České republice	30
3.7 Cestovní ruch v regionech	30
3.8 Podpora tvorby moderních regionálních produktů cestovního ruchu.....	31
3.9 Nové produkty cestovního ruchu	31
3.10 Pardubice a Pardubický kraj	33
3.10.1 Historie kraje	33
3.10.2 Kulturní a historické památky Pardubického kraje	34
3.10.3 Technické památky Pardubického kraje.....	35
3.10.4 Národní hřebčín Kladruby nad Labem	35
3.10.5 Významné osobnosti Pardubického kraje	36
3.10.6 Přírodní krásy Pardubického kraje	37
3.10.7 Sport a rekreace v Pardubickém kraji.....	38
3.10.8 Kultura v Pardubickém kraji	40
3.11 Dotazníkové šetření v Pardubickém kraji	41
3.11.1 Cíl průzkumu	41

3.11.2 Způsob sběru dat	41
3.11.3 Dotazník pro respondenty.....	42
3.11.4 Vyhodnocení dotazníkového průzkumu	43
3.11.5 Shrnutí průzkumu	46
3.12 Shrnutí kapitoly	47
4 VLIV CESTOVNÍHO RUCHU NA NÁRODNÍ EKONOMIKU A POLITIKU	48
4.1 Ekonomický potenciál	48
4.2 Sociálně politické podmínky	49
4.3 Materiálně-technická základna cestovního ruchu.....	50
4.4 Shrnutí kapitoly	55
ZÁVĚR.....	56
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	59
SEZNAM PŘÍLOH.....	61

SEZNAM TABULEK:

Tabula č.: 1 Obyvatelstvo podle hlavních věkových skupin	16
Tabula č.: 2 Členské země EU a Schengenské dohody	23
Tabula č.: 3 Rozloha území a počet obyvatel České republiky podle krajů	32
Tabula č.: 4 Devizové příjmy z cestovního ruchu	48

SEZNAM GRAFŮ:

Graf č.: 1 Obyvatelstvo podle hlavních věkových skupin	10
Graf č.: 2 Regiony - rozloha	10
Graf č.: 3 Regiony – počet obyvatel	10
Graf č.: 4 Česká republika – poměr: ženy - muži	10
Graf č.: 5 Regiony poměr: ženy - muži	10
Graf č.: 6 Devizové příjmy z cestovního ruchu	10

ÚVOD

Pro svoji bakalářskou práci jsem si zvolila téma „Nové trendy cestovního ruchu v rámci EU“. Tento námět jsem se snažila rozpracovat nejen na Evropskou unii jako celek, ale podívat se podrobněji i na vývoj tohoto odvětví v České republice a v mém domácím regionu, tj. v Pardubickém regionu. K výběru tématu mne vedl osobní zájem o cestovní ruch, ale i kladný vztah k České republice a mému kraji.

Cílem práce je popsat zkoumaný moderní fenomén nejen z různých aspektů, ale především z hlediska ekonomického a národohospodářského. Snažím se zde popsat nejen současný stav, ale zhodnotit i vývoj před vstupem České republiky do Evropské unie. Zároveň hodnotím a snažím se stanovit nové trendy cestovního ruchu do budoucna.

Výše uvedeného cíle chci dosáhnout studiem dostupných materiálů v odborných publikacích a Internetu, osobním či písemným kontaktem s orgány státní i místní správy a také úřady Evropské unie v naší republice. V neposlední řadě chci uvést osobní dotazníkové šetření, které jsem provedla na území Pardubického regionu. Vyhodnocení dotazníku a vlastní úvahy a analýzy všech zmíněných forem probíhají celou bakalářskou prací.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol.

V první kapitole rozebírám cestovní ruch jako společensko-demografický jev. Právě demografické složení obyvatel jeho vývoj má nesporný vliv na produkty cestování a všech souvisejících aspektů.

Na ni navazuje kapitola, která analyzuje vývoj cestovního ruchu v Evropské unii v letech 2002 – 2007 a která navrhuje reálná východiska a řešení pro léta další.

V třetí kapitole porovnávám situaci v České republice a Evropské unii. V úvahu zde беру nejen současný stav, ale i vliv minulosti na dnešní přítomnost. Vlivy minulé i přítomné provázející vývoj a působící jeho rozdílnost.

V závěrečné kapitole budu hodnotit vliv cestovního ruchu na národní ekonomiku a politiku. Je nesporné, že tento obor má nemalý účinek na ekonomiku každé země a zasahuje i do politického dění státu.

Novodobý cestovní ruch vznikl v období průmyslové revoluce koncem 19. a začátkem 20. století jako důsledek rozvoje výrobních sil a výrobních vztahů, které měly za následek postupné zkracování pracovního času a prodlužování mimopracovního času.

Rozvoj cestovního ruchu velmi úzce souvisí s rozvojem společnosti a zvyšováním životní úrovně. Proto je možné od 40. let minulého století sledovat jeho významný rozmach. Cestovní ruch představuje u nás i ve světě velmi dynamicky se rozvíjející segment ekonomiky.

Svým objemem tržeb se řadí ve světě na třetí místo za petrochemický a automobilový průmysl a rovněž rozsahem zaměstnanosti a tvorbou kvalitních pracovních příležitostí patří mezi nejvýznamnější ekonomická odvětví.

Turismus představuje činnost osoby cestující na přechodnou dobu do místa ležícího mimo její běžné prostředí (hlavní účel cesty je jiný než výkon placené činnosti v navštíveném místě) a je odvětvím, které dynamicky roste, jehož schopnost vytváření pracovních příležitostí je v porovnání s jinými aktivitami výrazně nadprůměrná (8). Typickým charakteristickým rysem zaměstnanosti v turismu je flexibilita, je zde zaměstnáno velké množství žen, věková struktura je velmi mladá, práci v cestovním ruchu nacházejí i lidé s nižší kvalifikací. Turismus má v současnosti mimořádně silný dopad na regionální a lokální rozvoj. Infrastruktura vytvořená pro účely cestovního ruchu je silný podpůrný faktor místního rozvoje ve smyslu ekonomickém, podnikatelském i společenském. Tématem současného turismu se stává i potřeba jeho udržitelnosti. Tato spočívá nejenom ve schopnosti využívat ekologičtější, kvalitnější, klientsky vstřícnější postupy a politiky. Je důležitá i z pohledu ochrany a zajištění kulturního, přírodního, duchovního dědictví.

Dynamicky se rozvíjející civilizační proces mění vztahy ve vývoji základních složek společenského života - práce, bydlení a rekreace. V historii lidské společnosti v závislosti na stupni rozvoje civilizace význam těchto složek získával vždy nový charakter. Zatímco na jeho začátku a v dalším průběhu bylo těžiště lidské činnosti v pracovním procesu, v současnosti stále větší úlohu má také bydlení a rekreace. Změnou způsobu výroby - výrobních sil a výrobních vztahů společnosti - se mění sociálně ekonomické podmínky a tím i život člověka a společnosti.

Z komplexu potřeb člověka spojených s jeho životem získává čím dál větší význam při pracovním prostředí obytné prostředí, zejména však prostředí na rekreaci. Tlak na toto prostředí vyvolává především potřeba obnovy fyzických a duševních sil člověka.

Významné místo při realizaci této funkce zastává cestovní ruch. Z tohoto hlediska je důležité poznat, respektive analyzovat sociálně ekonomické podmínky, které působí na jeho rozvoj.

Sociálně ekonomické podmínky tvoří soubor činitelů odvozených z ekonomických, sociálních a dalších vztahů, které působí na život člověka a společnosti. V souvislosti s cestovním ruchem mezi takové činitele lze zahrnout například volný čas, finanční příjmy, demografickou strukturu, charakter osobní dopravy, způsob práce, bydlení a způsob života.

Nejvýznamnější činitel, který vyvolal změny v struktuře života člověka a společnosti je **volný čas**, což je doba, která zbude člověku po odečtení pracovní doby včetně přesčasů (8). Využití volného času je široké, například prostřednictvím aktivního odpočinku, pasivního odpočinku, studia a vzdělávání, veřejné činnosti, vedení domácnosti. Tato skutečnost podstatně ztěžuje také stanovení podílu volného času, případně jeho využívání, formou cestovního ruchu. Složitost určení struktury využívání volného času souvisí také s působením dalších činitelů.

Pro cestovní ruch je však typické, že uspokojování potřeb mimo každodenního životního prostředí se uskutečňuje jen ve volném čase. Cestovní ruch tak tvoří jeden z významných způsobů jeho cílevědomého naplňování. Vztah disponibilního fondu volného času k základním druhům cestovního ruchu je možné odvodit z jeho časového rozložení.

Zkracování pracovního času se projevuje:

- a) zkrácením denního pracovního času - v tomto případě je možnost krátkodobého cestovního ruchu omezená,
- b) zkrácením týdenního pracovního času - volný čas, který tvoří celé dny na konci týdne, případně v jeho průběhu poskytuje velké možnosti rozvoje krátkodobého cestovního ruchu,
- c) zkrácením celkového pracovního času - volný čas, který tvoří řádná dovolená, poskytuje možnosti rozvoje dlouhodobého cestovního ruchu.

Nejvýznamnější ve vztahu k možnostem využívání cestovního ruchu je **fond volného času na konci týdne**. Už v současnosti se utváří a perspektivně se předpokládá, že se bude čím dál víc rozšiřovat rámec zejména rozvoje krátkodobého cestovního ruchu. Důkazem jsou poznatky z průzkumů u nás i v zahraničí, když víkendový krátkodobý cestovní ruch se klade v pořadí využívání volného času na jedno z prvních míst.

Kromě volného času je možné **finanční příjmy** zařadit mezi ty činitele, které podmiňují účast na dlouhodobém (sezónním) cestovním ruchu. Závislost mezi výší příjmů a jejich výdaji na tento druh cestovního ruchu je silná. Váha příjmů v souvislosti s krátkodobým (víkendovým) cestovním ruchem klesá. Způsobuje to jednak délka, místo pobytu (vzdálenost od bydliště) a také charakter krátkodobého cestovního ruchu s menším nárokem na poskytované služby.

Výdaje účastníků krátkodobého cestovního ruchu zabírají vzhledem k počtu pobytových dní uskutečňovaných v roce vysoký podíl z celkových výdajů na cestovní ruch. Je možné předpokládat, že změna finančních příjmů podstatně ovlivní rozvoj dlouhodobého cestovního ruchu.

Intenzifikace pracovního procesu způsobuje stále větší potřebu reprodukce fyzických i duševních sil člověka. V závislosti na charakteru pracovního prostředí se uspokojování potřeb prostřednictvím cestovního ruchu více nebo méně výrazně u jednotlivých sociálně-ekonomických skupin obyvatelstva projevuje ve struktuře krátkodobého a dlouhodobého cestovního ruchu. Je pochopitelné, že tuto funkci z hlediska časového rozložení může účinně plnit zejména krátkodobý cestovní ruch.

Dané trendy dále povedou k posílení specializací nabídky turistického průmyslu. Klíčovým parametrem jsou okolnosti prostředí, za kterých se cestovní ruch uskutečňuje. Turisté převážně vyhledávají oblasti, v nichž je dosažena určitá hospodářská, sociální a ekologická úroveň, jež je udržitelná delší dobu a vytváří tak jistotu nejen zajímavé, ale i bezpečné a stabilní destinace.

1 CESTOVNÍ RUCH JAKO SPOLEČENSKO-DEMOGRAFICKÝ JEV

Jedním z nejvýznamnějších parametrů, který doznal a dozná největších změn na straně poptávky po turistických službách, je měnící se demografická struktura obyvatelstva. Demografická struktura současného světa a tendence jejího vývoje v jednotlivých makroregionech ovlivňují charakter a směry rozvoje cestovního ruchu a i jeho intenzitu.

Při posuzování této problematiky je třeba vycházet zejména z rychlého růstu počtu obyvatelstva světa, což je typický jev pro druhou polovinu 20. století. Věkové složení obyvatelstva ovlivňuje dynamiku rozvoje jednotlivých forem cestovního ruchu. Děti a mládež od 10 do 18 let tvoří ve struktuře účastníků cestovního ruchu jednu z neaktivnějších skupin. Aktivní jsou i věkové skupiny 18-24 a 25-34.

Ve věkové struktuře je možné v současném světě sledovat dvě základní tendence:

- v populačně explozních krajinách rozvojového světa se silně rozšiřuje skupina věkově nejmladších.
- v rozvinutém světě (Evropa a Severní Amerika) je typickým jevem stárnoucí obyvatelstvo ovlivněné zejména vysokou životní úrovní a nízkou úmrtností. Tato skutečnost ovlivňuje zejména rozvoj zařízení v lázeňském a rekreačním cestovním ruchu.

Počet osob starších 65 let viditelně narůstá; zdravý životní styl a viditelně vyšší kupní síla činí z této společenské skupiny mimořádně zajímavou klientelu, s jejíž pomocí lze překonávat sezónnost. Změna životního stylu se projevuje i v tom, že viditelně rostoucí poptávka po turistických službách je registrována i ve věkové skupině osob starších padesáti let.

Demografická struktura obyvatelstva v příslušných věkových skupinách, sociální příslušnost, růst pracovních sil, vývoj obyvatelstva v produktivním a postproduktivním věku, migrace obyvatelstva, vzdělanostní struktura obyvatelstva mají taktéž specifický vliv na rozvoj cestovního ruchu. Například změny v počtu a věkové struktuře obyvatelstva ve směru jeho růstu vůbec a produktivního zvláště se mohou výrazně projevit na účasti obou základních druhů cestovního ruchu. Migrace obyvatelstva, koncentrace ve velkých městech a jejich aglomeracích povede ke zvýšení účasti zejména na krátkodobém cestovním ruchu. Zvyšování úrovně vzdělání obyvatelstva má přímý vztah k rozvoji obou základních druhů cestovního ruchu. Z hodnocení demografické struktury vyplývá, že

jednotlivé znaky, které ji charakterizují, podmiňují účast obyvatelstva na cestovním ruchu a v závislosti na intenzitě jejich působení i účast na jeho základních druzích.

V ekonomicky vyspělých státech vznikají změny v zaměstnanosti, tj. postupné přeskupování (podle hlavních ekonomických sektorů) ve prospěch terciárního a sekundárního sektoru. Zaměstnanost v zemědělství se trvale snižuje a v ekonomicky vyspělých oblastech dosahuje méně jak 15 % aktivně činného obyvatelstva. Tento jev v konečném důsledku vede i k prostorovým změnám v rozmístění obyvatelstva a jeho koncentrací ve prospěch městských sídel. V ekonomicky vyspělých státech relativně rychle vzrůstá podíl zaměstnanosti v nevýrobní (terciárním) sektoru na úkor průmyslové zaměstnanosti, což je ovlivněné postupným zaváděním automatických prvků do výrobních procesů průmyslu.

Z pohledu rozvoje cestovního ruchu determinujícím faktorem demografických struktur se ukazuje vzrůst podílu městského obyvatelstva. Pojem městské obyvatelstvo vyjadřuje i proces přechodu od zemědělství do jiných forem hospodářských činností reprezentujících se v prostoru město. Už desítky roků se proces přechodů spojuje s migrací obyvatelstva do měst. Ze světového hlediska je to jev, který silněji vplouvá do prostorového přesunu lidí (a to i v rozvojových oblastech). Svět se urbanizuje rychleji, jako je tempo přírůstku obyvatelstva. Tyto poznatky jsou důležité zejména proto, že městské obyvatelstvo je aktivnější v cestovním ruchu než venkovské. Vyplývá to z charakteru urbanizovaného prostoru.

Dané trendy dále povedou k posílení specializací nabídky turistického průmyslu; tzv. zdravotní cestovní ruch a specifický cestovní ruch primárně zaměřený na poznání kulturního a přírodního dědictví toho bude zjevným důkazem.

Druhým velmi podstatným parametrem je vnější konkurence, vyvolaná globalizací, stíráním hranic mezi jednotlivými teritorii světa a ohromným technologickým pokrokem.

Třetím klíčovým parametrem jsou okolnosti prostředí, za kterých se cestovní ruch uskutečňuje. Některé formy turismu – zejména pak masový turismus – se tak v jistém ohledu mohou stát ohrožením jiných, specializovaných, alternativních forem turismu.

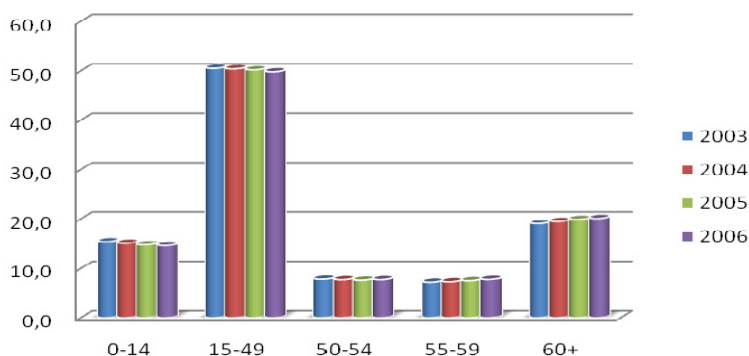
Geografie si začala už začátkem 20. století všimnout úzké spjatosti cestovního ruchu se změnou místa pobytu v jiném než obytném nebo pracovním prostředí. Přitom brala v úvahu podmínky, které tuto změnu umožňují.

Tabula č.: 1 Obyvatelstvo podle hlavních věkových skupin

Obyvatelstvo podle hlavních věkových skupin											
Rok	Počet obyvatel ve věku						Struktura v procentech v %				
	0-14	15-49	50-54	55-59	60+	celkem	0-14	15-49	50-54	55-59	60+
2003	1 571 249	5 155 305	790 638	733 817	1 950 642	10 201 651	15,4	50,5	7,8	7,2	19,1
2004	1 539 317	5 139 182	784 350	751 710	1 992 364	10 206 923	15,1	50,4	7,7	7,3	19,5
2005	1 514 013	5 135 212	779 085	770 672	2 035 110	10 234 092	14,8	50,2	7,6	7,5	19,9
2006	1 507 013	5 124 414	793 045	796 562	2 066 784	10 287 818	14,6	49,8	7,7	7,7	20,1

Zdroj ČSÚ

Obyvatelstvo podle hlavních věkových skupin

Graf č.: 1 Obyvatelstvo podle hlavních věkových skupin

1. 1 Základní členění cestovního ruchu

J. Oriška¹ rozumí cestovním ruchem „soubor činností zaměřených na uspokojování potřeb souvisejících s cestou a pobytem osob mimo místo trvalého bydliště, zpravidla ve volném čase, za účelem zotavení, poznání, společenského kontaktu, kulturního a sportovního vyžití, lázeňského léčení a pracovních cest“.

Komplex činností, které jsme zahrnuli pod pojem cestovní ruch, jako dynamický sociálně-ekonomický a prostorový jev, si vyžaduje soustavnou pozornost teorie a praxe. Z vývojového charakteru tohoto fenoménu vyplývá nezbytnost jeho třídění. Cestovní ruch klasifikujeme podle různých hledisek. Nejvýznamnější členění z hlediska geografie je **funkční, časové a prostorové**.

¹ Oriška, J. Technika služeb cestovního ruchu. Praha: Idea Servis, 1999, str. 5

Z funkčního hlediska je nezbytné respektovat, že hlavním cílem rozvoje cestovního ruchu je reprodukce fyzických a duševních sil člověka mimo každodenní životní prostředí a obvykle ve volném čase. Jde o specifickou formu osobní spotřeby, spojenou s uspokojováním společensky uznaných potřeb odpočinku, léčení, poznávání, kulturního využití, zábavy, rozptýlení, která se realizuje v rekreačním prostředí a je spojená s pohybem a pobytem. Jde o vykonávání sportovně-rekreačních, lázeňsko-léčebných a kulturně-společenských činností. Z hlediska reprodukce fyzických a duševních sil člověka se preferují formy aktivního odpočinku.

Z funkčního hlediska rozlišujeme *základní a speciální formy cestovního ruchu*. Základními formami cestovního ruchu jsou rekreační cestovní ruch (rekreace), kulturní a lázeňský cestovní ruch. K speciálním formám cestovního ruchu patří mládežnický, kongresový, obchodní, gastronomický a další.

Rozlišujeme několik *základních* forem cestovního ruchu^{2,3}:

- **Rekreační cestovní ruch (rekreace)** je odpočinek, který umožňuje fyzické zotavení a fyzické uvolnění v příznivém prostředí, kde je možno vykonávat rekreační činnosti, jako pěší turistika, cykloturistika, mototuristika, plavání a vodní sporty, lyžování, sáňkování, bruslení, procházky, míčové hry aj. Pro turistiku je typická změna místa, takže při přemísťování musí člověk vynakládat fyzické síly. Některé druhy rekreačních činností předpokládají nejen vhodné přírodní prostředí, ale i přiměřené fyzické schopnosti a zaměřují se na získání a rozvíjení kladných vlastností a návyků člověka. Technicky náročným druhem sportu se účastníci cestovního ruchu věnují v převážné míře pasivně jako sportovní diváci. Rekreační cestovní ruch je významný zejména v souvislosti se zhoršujícím se životním prostředím a s jeho nepříznivým vlivem na průběžnost člověka. Z hlediska organizačních forem se rekreační cestovní ruch uskutečňuje ve formě individuální, rodinné, odborářské rekreace a rekreace dětí a mládeže.
- **Lázeňský cestovní ruch** je zvláštní formou zotavení s důrazem na zdravotně-preventivní, rehabilitační a kulturní stránku, kde jde zejména o lázeňskou léčbu pod lékařským dohledem. Základní podmínkou lázeňského cestovního ruchu je existence přírodních léčivých zdrojů (léčivé vody, léčivé plyny, léčivé klima, rehabilitace) a dalších činitelů (medikamentózní léčba, dietní stravování a psycho-fyzikální léčba).

² Kučerová, I. *Ekonomika se zaměřením na cestovní ruch*. Praha: Idea Servis, 1997, str. 126 -129

³ Foret, M., Foretová, V. *Jak rozvíjet místní cestovní ruch*. Praha: Grada Publishibg, 2001, str. 17-19

V lázeňských místech (typ střediska cestovního ruchu) se intenzivně rozvíjí i kulturně-společenský život, který vyvolává kulturní a rekreační cestovní ruch a tvoří podstatu lázeňského cestovního ruchu.

- **Kulturní cestovní ruch** poskytuje různé způsoby uspokojování duchovních potřeb člověka (vzdělávání, poznávání, poučení, rozptýlení, zábavu aj.). Realizuje se návštěvou kulturních památek, festivalů, výstav, politických a společenských akcí, přitom se zařazuje do programů organizovaných zájezdů a pobytů. Prostřednictvím kulturního cestovního ruchu se zvyšuje společenská, kulturní a odborná úroveň lidí. Kulturní cestovní ruch se spojuje obvykle s účastí na rekreačním a lázeňském cestovním ruchu, přitom uspokojování duchovních potřeb je určujícím motivem účasti na cestovním ruchu.

Z funkčního hlediska jednotlivé formy cestovního ruchu nevystupují samostatně, ale vzájemně na sebe navazují a doplňují se. Rozlišování forem cestovního ruchu má význam zejména pro zkoumání selektivních podmínek cestovního ruchu, určování charakteru středisek a potřebné materiálně-technické vybavenosti.

Cestovní ruch se člení a sleduje podle různých hledisek ^{4,5}:

- **Krátkodobý cestovní ruch** trvá nejvíce čtyři dny, resp. tři přenocování a může být půldenní, jednodenní a víkendový. Krátkodobý cestovní ruch se obvykle koncentruje do středisek příměstské rekreace. V rámci půldenního cestovního ruchu je významná každodenní rekreace v rámci pracovního dne (od několika minut po několik hodin). Vzhledem na rozsah volného času během dne nemůže být vzdálenost na místo rekreace z bydliště nebo pracoviště a zpět příliš velká. Zařízení každodenní rekreace jsou proto součástí sídel nebo v jejich bezprostřední blízkosti. Doručení nebo doprava trvá maximálně 10 – 15 minut z nejbližšího místa bydliště. Obvykle se každodenní rekreace koncentruje do areálu volného času.
- **Dlouhodobý (sezónní) cestovní ruch** trvá víc než čtyři dny. Sezónní cestovní ruch se soustřeďuje jen na určité roční období (letní a zimní sezóna), případně je návštěvnost celoroční, například lázeňském cestovním ruchu. Mimosezónní cestovní ruch vzniká ve snaze rozšířit poptávku po cestovním ruchu v podzimním a jarním období.

⁴ Petřů, Z. Základy ekonomiky cestovního ruchu. Praha: Idea Servis, 1999, str. 28-30

⁵ Kučerová, I. Ekonomika se zaměřením na cestovní ruch. Praha: Idea Servis, 1997, str. 124-125

Z prostorového hlediska jde o vyjádření strukturovaných vazeb mezi cestovním ruchem a podmínkami cestovního ruchu (přírodními a uměle vytvořenými) a také o vyjádření vztahů mezi jednotlivými druhy rekreačních činností v cestovním ruchu.

Z prostorového hlediska rozlišujeme *domácí, zahraniční a mezinárodní cestovní ruch*:

- **Domácí cestovní ruch** je cestovní ruch obyvatel v rámci určitého státu. Je hlavním nositelem funkcí cestovního ruchu ve vztahu k domácímu obyvatelstvu a z toho hlediska je nezastupitelný.
- **Zahraniční cestovní ruch** zahrnuje pohyb obyvatelstva mezi jednotlivými státy. Rozlišujeme přitom aktivní cestovní ruch, tj. příchod a pobyt cizinců na území určitého státu, pasivní cestovní ruch, tj. odchod a pobyt domácího obyvatelstva v jiném státě s cílem účasti na cestovním ruchu a tranzitní cestovní ruch, který tvoří tranzit cizinců – účastníků zahraničního cestovního ruchu přes území třetího státu.
- **Vnitřní (vnitrostátní) cestovní ruch**, kterým se rozumí domácí cestovní ruch a aktivní zahraniční cestovní ruch na území určitého státu.
- **Mezinárodní cestovní ruch** se spojuje s pohybem účastníků zahraničního ruchu mezi vícero státy, kontinenty.

Z prostorového hlediska jde i o určení vztahu mezi podmínkami cestovního ruchu, a to lokalizačními, selektivními a realizačními. V praxi cestovního ruchu se uplatňují i další hlediska třídění cestovního ruchu, například podle způsobu úhrady nákladů rozlišujeme *volný (komerční) cestovní ruch, vázaný (sociální) cestovní ruch a cestovní ruch mimo veřejných forem*. Ve volném cestovním ruchu si účastníci hradí výdaje většinou z vlastních (individuálních) příjmů.

V sociálním cestovním ruchu si účastníci hradí jen část výdajů, případně se všechny výdaje uhradí ze společenských spotřebních fondů. Účast na sociálním cestovním ruchu je však spojuje s určitou podmínkou, členstvím ve společenské organizaci, pracovním poměru v jistém podniku apod. U nás jsou složkou sociálního cestovního ruchu výběrová a podniková odborová rekreace, rekreace dětí a mládeže, lázeňská léčba. V cestovním ruchu mimo veřejných forem se nevyužívají zařízení volného i vázaného cestovního ruchu, ale síť objektů rekreace (chata, rekreační dům), ubytování u příbuzných a známých.

Podle způsobu zabezpečení účasti rozlišujeme *organizovaný (kolektivní) a neorganizovaný (individuální) cestovní ruch*. V organizovaném cestovním ruchu se organizuje účast na základě společných a pevných bodů programu a volnost rozhodování

jednotlivce je přitom omezená. Patří sem cestovní ruch organizovaný cestovními kanceláři, společenskými a jinými organizacemi. Neorganizovaný cestovní ruch tvoří téměř 70% veškerého cestovního ruchu, je spojený s individuální organizací programu a jeho libovolnou změnou.

Význam cestovního ruchu ve společnosti i v ekonomice vyplývá především z jeho funkce. Jeho cílem je umožnit regeneraci fyzických a duševních schopností člověka a přispět k rozvoji jeho osobnosti změnou každodenních stereotypů ve prospěch aktivních forem odpočinku. Funkce cestovního ruchu tvoří jeho podstatu jako socioekonomického jevu.

1. 2 Shrnutí kapitoly

Shrneme-li výše uvedená fakta, lze konstatovat, že společensko-demografické poměry jsou výrazným aspektem ovlivňující velkou řadu faktorů sociálně-ekonomické oblasti a tedy i cestovního ruchu jako její nedílné součásti. Za tyto jevy lze především považovat zvyšující se průměrný věk obyvatelstva i životní úroveň a také nárůst volného času vyplývající z technických a technologických možností moderní společnosti. Vzhledem k tomu, že demografický vývoj ve vyspělých zemích je výrazně odlišný od vývoje rozvojových zemí, je více než potřebné jej brát v úvahu i pro další trendy, kterými se bude cestovní ruch ubírat.

2 VÝVOJ CESTOVNÍHO RUCHU V EVROPSKÉ UNII V LETECH 2002-2007

2.1 Evropská unie a cestovní ruch

Význam cestovního ruchu v EU je dán především jeho ročním přibližně šestiprocentním růstem. Mnoho programů, směrnic a dalších opatření v rámci EU má přímý nebo zprostředkovaný vliv na rozvoj cestovního ruchu. Koordinace těchto aktivit a rozvoj hospodářské soutěže při dodržení zásad udržitelnosti tohoto rozvoje je jednou z nejdůležitějších priorit v rámci EU.

2.2 Cestovní ruch v integračních procesech Evropy

Politika Evropské unie v oblasti cestovního ruchu je relativně mladá a snahy o její vytvoření začínají již v 80. letech, kdy rostoucí, především ekonomický význam cestovního ruchu vedl k diskusím na celoevropské úrovni. Základním cílem je porovnání slučitelnosti národní legislativy jednotlivých zemí s právem EU pro tuto oblast. Vychází z potřeby stanovit minimum společných pravidel souborných služeb v průmyslu cestovního ruchu v členských státech. Dále vychází z rozdílů v pravidlech ochrany spotřebitele a možnosti přijmout nebo si podržet přísnější opatření na ochranu spotřebitele.

Každý členský stát má přitom volnost k regulaci či neregulaci profesí v rámci své územní působnosti. Uvedené články rozlišují podnikání trvalé, kontinuální, průběžné a podnikání spojené s volným pohybem služeb, kde je zaručeno stejné zacházení a stejná práva pro tuzemské a zahraniční osoby. Úlohou státu bude rovněž v oblasti cestovního ruchu vytvářet obecné, zejména legislativně právní podmínky.

2.3 Dotační podpora cestovního ruchu

Státy EU mají přístup k tzv. strukturálním fondům, které má Evropská unie k dispozici čtyři. Strukturální fondy jsou jedním ze základů Evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti, která se zaměřuje na snižování rozdílů mezi úrovněmi rozvoje jednotlivých regionů. Tato pomoc může být ročně v objemu nejvýše 4% HDP, což pro Českou republiku činí cca 90 mld. Kč.

Pro rozvoj cestovního ruchu připadají v úvahu např. Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF), podpora malého a středního podnikání, zlepšování infrastruktury, prosazování produktivních investic, pokračování místního rozvoje a Evropský sociální fond (ESF). Dalším neodmyslitelným faktem je aktualizace a modernizace dovedností pracovní síly a pěstování podnikatelské iniciativy.

Priority, na které bude ČR takto žádat prostředky, jsou obsaženy v Národním rozvojovém programu. Podpora cestovního ruchu a lázeňství v něm představuje jednu ze šesti prioritních os. Všechny prostředky jsou vydávány v rámci principu programování, tzn., že musí být podloženy v programovém dokumentu. Základním dokumentem je Národní rozvojový program.

2.4 Evropa a Evropská unie

I když nelze říci, že by se v případě Evropy a Evropské unie jednalo o zcela identický prostor, přesto v případě Unie můžeme říci, že tento prostor výrazně po všech stránkách ovlivňuje a to nejen na území svých členských států. Říkáme-li po všech stránkách, platí to beze sporu i v oblasti cestovního ruchu. Cestování a vše, co je s tím spojené, nezná hranic a z ekonomického hlediska je přínosem nejen pro svůj obor, ale i pro mnoho dalších odvětví s ním více či méně propojených.

Evropa nazývaná též nejstarším kontinentem má především z kulturně-historického hlediska co nabídnout a to nejen pro Evropany, ale prakticky pro všechny obyvatele celé planety. Poloha kontinentu zasahující až za polární kruh na severu a do subtropického pásma na jihu s velmi dlouhým mořským pobřežím i vysokými a rozsáhlými horskými oblastmi skýtá pro milovníky cest a poznávání nepřehledné množství možností. Přijdou si zde na své, jak vyznavači rušných zalidněných center, tak i samotáři s touhou spočinout v lůně nenarušené matky přírody.

Evropská unie se snaží tyto trendy podchytit a cíleně podpořit především oblasti s nižšími možnostmi průmyslového rozvoje, které jsou naopak vhodné pro rozkvět turismu a cestovního ruchu.

Tabula č.: 2 Členské země EU a Schengenské dohody:

Člen EU	Vlajka	Rok přistoupení	Měna	Schengenská dohoda
Belgie		1957 (zakládající člen)	Euro (EUR)	ANO
Bulharsko		2007	Lev (BGN)	
Česká republika		2004	Česká koruna (CZK)	ANO
Dánsko		1973	Dánská koruna (DKK)	ANO
Estonsko		2004	Estonská koruna (EEK)	ANO
Finsko		1995	Euro (EUR)	ANO
Francie		1957 (zakládající člen)	Euro (EUR)	ANO
Irsko		1973	Euro (EUR)	
Itálie		1957 (zakládající člen)	Euro (EUR)	ANO
Kypr		2004	Euro (EUR)	
Litva		2004	Litas (LTL)	ANO
Lotyšsko		2004	Lat (LVL)	ANO
Lucembursko		1957 (zakládající člen)	Euro (EUR)	ANO
Maďarsko		2004	Forint (HUF)	ANO
Malta		2004	Euro (EUR)	ANO
Německo		1957 (zakládající člen)	Euro (EUR)	ANO
Nizozemsko		1957 (zakládající člen)	Euro (EUR)	ANO
Polsko		2004	Zlotý (PLN)	ANO
Portugalsko		1986	Euro (EUR)	ANO
Rakousko		1995	Euro (EUR)	ANO
Rumunsko		2007	Leu (RON)	
Řecko		1981	Euro (EUR)	ANO
Slovensko		2004	Slovenská koruna (SKK)	ANO
Slovinsko		2004	Euro (EUR)	ANO
Španělsko		1986	Euro (EUR)	ANO
Švédsko		1995	Švédská koruna (SEK)	ANO
Velká Británie		1973	Libra (GBP)	

Poznámka: Do Schengenské dohody patří mimo států Evropské unie ještě Island a Norsko

2.5 Schengenská dohoda

Většina států EU se účastní schengenského prostoru bez vnitřních hranic. Do schengenského prostoru *není začleněna Velká Británie a Irsko*, tzn., že v těchto zemích nebyly zrušeny pasové a celní kontroly. U ostatních zemí EU byly tyto kontroly na vnitřních hranicích zrušeny (k 26. 3. 1995)⁶. O to přísnější jsou kontroly na hranicích vnějších se třetími státy (je nutné zajistit ochranu schengenského prostoru, nebezpečí přistěhovalců, kriminalita,...).

Každá ze zemí schengenského území může dočasně v případě ohrožení bezpečnosti opětovně zavést hraniční kontroly.

2.6 Výhody Schengenské dohody:

- Při přechodu dvou schengenských států odpadá pasová kontrola.
- Při přechodu dvou schengenských států odpadá celní kontrola – každá osoba má právo převézt bez kontroly a bez placení jakéhokoliv cla předměty zakoupené v jiné zemi, pokud jsou určeny pro osobní potřebu. U citlivých výrobků (cigarety, tabák, alkohol) byly stanoveny limity, které se nesmí překročit.

2.7 Výhody členství v EU z hlediska cestovního ruchu:

- Volný pohyb osob – pokud občan EU chce strávit **méně než 90 dnů** v jiné členské zemi, nemusí svůj pobyt nikde hlásit. Při pobytu delším je nutné požádat o povolení k pobytu na cizinecké policii.
- K cestování v rámci EU potřebuje občan EU jen **identifikační kartu** (popř. pas).
- V rámci EU **nemusí turista zdůvodňovat svůj pobyt** v jiné zemi, nemusí prokazovat hotovost nutnou k pokrytí nákladů během pobytu.
- Možnost převážení jakéhokoliv množství peněz – **volný pohyb kapitálu** (některé státy vyžadují informaci o množství hotovosti pro statistické účely).

⁶ Pozn.: Česká republika vstoupila do schengenského prostoru 21. 12. 2007

- V rámci EU **odpadají turistům celní kontroly**, neboť se pohybují v rámci vnitřního trhu. Cestující letadly obdrží na zavazadlo zelený přívěšek, který celní orgány upozorní, že dané zavazadlo nepodléhá celní kontrole.
- Národní **řidičská oprávnění** jsou platná na celém území Unie (odpadá nutnost vlastnit mezinárodní řidičský průkaz).
- V schengenském prostoru **odpadají čekací doby** na hraničních přechodech a jsou zrušeny pasové kontroly.
- **Růst kvality služeb**, především ubytovacích a stravovacích (tlak ze strany EU – normy, kontroly).
- **Zdravotní pojištění** občana členské země, které si platí ve své domácí zemi je platné na celém území EU. Při cestování v rámci EU tak odpadají náklady na cestovní pojištění a zároveň i nutnost si pojištění před cestou obstarat.
- V případě cestování v rámci Evropské měnové unie **odpadá potřeba výměny peněz** (úspora nákladů) a nutnost přepočítávání cen.

2.8 Shrnutí kapitoly

Je zřejmé, že cestovní ruch v Evropské unii má dynamický vývoj, který ovlivňuje všechny odvětví ekonomiky, tedy i oblast cestování. Tento vliv není pouze vnitřní záležitostí Unie, ale projevuje se i vně tohoto území. Tato dynamika dána zejména zvětšením ekonomického prostoru, spoluprací jednotlivých členů, vytvářením společných postupů a legislativy, ale také cílenou podporou a programy pro rozvoj. Lze směle říci, že tyto faktory budou i nadále nabírat na významu.

3 SROVNÁNÍ SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE A EVROPSKÉ UNII

3.1 Česká republika

Co bylo uvedeno v úvodu kapitoly o Evropě a Evropské unii, platí z převažující části i o České republice. Především v oblasti kulturně-historické za ostatní Evropou rozhodně nezaostáváme. O řadě míst můžeme směle říci, že právě tudy kráčela historie. O této skutečnosti i vyspělosti naší architektury svědčí fakt, že řada památek je zapsána na seznamu UNESCO (Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu). Abychom se pouze nechválili, je třeba objektivně uvést, že právě v této oblasti máme mnoho restů a též zde hodně dlužíme. Památkáři doufají, že právě s podporou fondů Evropské unie se nám podaří tyto deficity, když ne odstranit, alespoň výrazně snížit.

Naši dávní předkové nám sice výběrem polohy v srdci Evropy nedali do vínku moře ani vysokohorské štíty, ale přesto, anebo možná právě proto má i naše krajina velmi zajímavý a nezaměnitelný charakter.

Výhodná středoevropská pozice nám dává mnoho možností v oblasti cestovního ruchu. V dřívějších dobách probíhalo přes naše území velké množství tranzitních cest, které se v posledních letech stále častěji mění na cesty cílové.

O stoupajícím významu cestovního ruchu pro národní hospodářství vydávají svědectví statistická data se zvyšujícím se podílem přínosů z cestovního ruchu.

3.2 Konkrétní přínosy členství v Evropské unii pro příjezdový cestovní ruch ČR:

- Nárůst počtu zahraničních studentů, studijních pobytů a cest. V členské zemi Evropské unie je nepřípustné vyžadovat školné, pokud se nevyžaduje od domácích studentů.
- Nárůst počtu obchodních a služebních cest (rostoucí spolupráce, navazování nových kontaktů, pronikání firem na nový trh,...).
- Rostoucí význam kongresové turistiky (Česká republika je novou, levnější a zároveň kvalitní kongresovou destinací).
- Nárůst počtu příjezdů ze zemí Evropské unie.

- Touha po poznání nového členského státu – aktuální především pro vzdálenější země Evropské unie (rostoucí poptávka po poznávacích zájezdech, zahrnujících pobyt v nových členských zemích v souvislosti s mezinárodně-politickou situací), nárůst cest v rámci Evropské unie (preference silniční dopravy, cestování do blízkých zemí, dosažitelných automobilem či vlakem během relativně krátké doby).
- Česká republika má především v počátku členství ještě výhodu z hlediska poměrně nízkých cen služeb při srovnatelné kvalitě. Postupně se ceny pravděpodobně vyrovnají cenám obvyklým v Evropské unii.
- Rostoucí zájem ze strany sousedních členských zemí Evropské unie o jednodenní výlety do České republiky – např. nákupy, návštěvy restaurací či cesty mladé generace za zábavou.
- Rostoucí zájem o regiony – Praha je již (především v bližších zemích) známa, touha po poznání jiných kulturně a historicky bohatých měst.
- Rostoucí počet dovolených, které budou zahrnovat pobyt jednak v domácí zemi a jednak v zemi sousední - členské (Polsko, Německo, Rakousko, Slovensko).

3.3 Konkrétní přínosy členství v Evropské unii pro výjezdový cestovní ruch ČR:

- Nárůst počtu výjezdů do zemí Evropské unie, především vzdálenějších (touha po poznání). Touha některých skupin obyvatel užít si dovolenou v Evropské unii, když jsme se stali „konečně“ jejím členem, bez ohledu na náklady pobytu.
- Nárůst poptávky českých studentů po studijních pobytech v zemích Evropské unie. Nárůst prázdninových cest za poznáním, školních výletů a výměnných pobytů studentů a žáků, jazykové kurzy.
- Nárůst počtu obchodních a služebních cest (rostoucí spolupráce, navazování nových kontaktů, obava některých firem o přežití v důsledku zvyšující se konkurence – např. snaha přebírat západoevropské know-how).
- Rostoucí zájem o jednodenní výlety do sousedních – členských zemí (nákupy, návštěvy restaurací, cesty mladé generace za zábavou,...).
- Rostoucí počet dovolených, které budou zahrnovat pobyt jednak v domácí zemi a jednak v zemi sousední - členské (Polsko, Německo, Rakousko, Slovensko – např. dovolená v jižních Čechách spojená s několikadenním pobytem v Rakousku).

- Odstranění bariér pro některé skupiny obyvatelstva (úspora nákladů za zdravotní pojištění do zahraničí, cestování pouze s identifikačním průkazem, po začlenění do schengenského prostoru odstranění pasové a celní kontroly, přechody hranic bez čekání,...).

3.4 Nárůst výjezdů a výdajů na cestovní ruch

Od roku **1996**, kdy dosáhly výjezdy občanů České republiky do zahraničí svého maxima (48,6 mil.), dochází k jejich **pozvolnému poklesu**. Velkých procentuálních nárůstů zaznamenal výjezdový cestovní ruch především v první polovině 90. let. Během tohoto období byla na místě touha českých občanů vyjet za hranice země a strávit letní dovolenou jinde než v Jugoslávii či Bulharsku. Vzrostl rovněž zájem o poznání západního světa a to nejen v Evropě, ale i v zámoří.

Po vstupu České republiky do Evropské unie nastal téměř okamžitě **nárůst počtu výjezdů do západoevropských zemí**. Velkou roli zde sehrála pravděpodobně zvědavost i určitá touha užít si dovolenou a „předvést se, když už jsme v Evropské unii“. Významným faktorem bylo i **odstranění některých bariér** pohybu osob v zemích Evropské unie – řada občanů České republiky nevládní cestovní pas, odpadla nutnost obstarávat si zdravotní pojištění či mezinárodní řidičský průkaz. Vyšší **poptávka nastala především po vzdálenějších a ještě nepoznaných zemích**, ale i po krátkých několikadenních pobytech blízko hranic, ať už z důvodu navázání obchodních kontaktů a spolupráce či uskutečnění cest za nákupy. Nastal zde efekt zaznamenaný i v jiných přistoupivších zemích – „*Češi si chtějí to své členství patřičně užít*“. Nárůst nastal i v případě jednodenních „přeshraničních“ výletů.

Po velkém nárůstu ihned po vstupu došlo k mírnému poklesu a jakási touha po výjezdech do Evropy poněkud utichla. Svou úlohu v tomto směru jistě sehrály i rodinné rozpočty, přizpůsobování cen v ČR evropské úrovni a přizpůsobování se západnímu světu. Je pravděpodobné, že po několika letech adaptace může dojít opět k určitému nárůstu počtu výjezdů do členských zemí EU, které budou v té době stále více samozřejmostí. Určitý vliv na výjezdy našich občanů do zahraničí bude mít samozřejmě i **postupné zvyšování platů** v ČR a jejich přibližování se západoevropské úrovni.

3.5 Cestovní ruch v České republice

Silné stránky

- výhodná geografická poloha ČR (v centrální části Evropy, morfologie nadmořská výška, klimatické podmínky),
- bohatství kulturních, historických a technických památek a dalších kulturních a folklórních atraktivit,
- tradice lázeňství,
- přírodní atraktivity (zejména chráněné krajinné oblasti a národní parky),
- sportovní areály,
- Praha jako turistický fenomén světového významu,
- hustá a dokonale značená síť turistických stezek a tras po celé republice,
- kvantitativně dostatečná ubytovací kapacita,
- adaptabilní pracovní síla.

Slabé stránky

- nedostatečná infrastruktura cestovního ruchu (zejména ubytovací kapacita v nevyhovující kvalitě a struktuře),
- nedokonalý informační systém, doprava a spoje,
- nízká kvalita základních a doplňkových služeb cestovního ruchu,
- nízký podíl produktů šetrných forem turistiky (agroturistika, cykloturistika, pěší turistika, lázeňská turistika) na trhu cestovního ruchu v České republice,
- absence marketingových studií rozvoje potenciálních regionů cestovního ruchu,
- absence koncepčního řízení cestovního ruchu ve velkoplošných chráněných územích (národních parcích a chráněných krajinných oblastech),
- nerovnováha mezi poptávkou a nabídkou kvalitních pracovníků,
- nedostatečná údržba a obnova historických objektů a kulturně historického dědictví, zejména památek zapsaných do seznamu UNESCO,
- nedostatečná možnost propagace České republiky a regionů v zahraničí a regionů i v rámci republiky,

- vysoká koncentrace návštěvníků a turistů do hlavního města Prahy,
- nedostatečné statistické informace o cestovním ruchu.

3.6 Porovnání silných a slabých stránek cestovního ruchu v České republice

Podíváme-li se na rozhodné faktory ovlivňující silné a slabé stránky cestovního ruchu v České republice a vezmeme-li v úvahu poměrně krátkou dobu vývoje tržního hospodářství po tzv. sametové revoluci, můžeme konstatovat, že nevyznívají až tak negativně, jak by se možná dalo očekávat. Především lze s uspokojením konstatovat, že turistů a to jak domácím, tak i zahraničním máme co nabídnout z hlediska atraktivnosti řady lokalit, pamětihodností a zajímavostí. V náš prospěch hovoří nejen již zmíněná poloha v „srdci Evropy“, ale také částečná „novost“ s ohledem na uzavřenost hranic v období minulého politického režimu.

Oproti tomu je nutno přiznat nezanedbatelné dluhy v oblasti služeb, infrastruktury i informačních toků v okruhu cestovního ruchu. To lze ovšem omluvit skutečností, že určitý stupeň opožděnosti vývoje provází celou ekonomiku a síly na nápravu stavu nejsou rovnoměrně rozloženy.

Dynamičnost doprovázející právě tento obor skýtá naději do budoucna, neboť vyrovnání se vyspělejšími zeměmi je otázkou nepříliš dlouhého období.

3.7 Cestovní ruch v regionech

Cestovní ruch je svou vázaností na regionální podmínky významným faktorem při zvyšování všestranné úrovně regionálního rozvoje. V současné etapě je zřejmé, že se vyčerpaly zdroje pro extenzivní rozvoj cestovního ruchu a jeho potenciál spontánního růstu - klesají nebo stagnují hodnotové ukazatele vývoje cestovního ruchu. Zároveň ekonomický rozvoj se v některých oblastech - ostravský region a střední Morava, jihovýchodní region (Českomoravská Vysočina, v severních a jihovýchodních Čechách a na Šumavě) - dostal po roce 1989 v důsledku restrukturalizace a privatizace do velkých problémů. Negativně se rovněž projevuje pomalá adaptace regionálních a samosprávních orgánů a dále rozpad informačních toků.

3.8 Podpora tvorby moderních regionálních produktů cestovního ruchu

Významným prvkem státní podpory cestovního ruchu bude zejména metodická, informační a propagační činnost České centrály cestovního ruchu. Česká centrála cestovního ruchu v současné době hledá po zavedení krajů novou podobu svých regionálních spolupracovníků, kteří budou hlavními prostředníky mezi MMR (Ministerstvo pro místní rozvoj), ČCCR (Česká centrála cestovního ruchu) a kraji.

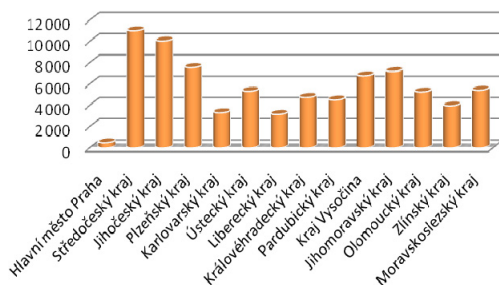
3.9 Nové produkty cestovního ruchu

Jedním z hlavních atributů dalšího rozvoje cestovního ruchu a potažmo regionů bude vytváření lákavé nabídky klientům ve formě nových a zajímavých produktů cestovního ruchu. Pro vytváření takovýchto produktů má Česká republika výhodné podmínky. Jedná se především o venkovskou turistiku (ve formách agroturistiky, ekoturistiky či hipoturistiky) a dále o aktivity s turistikou, resp. cykloturistikou spojené – poznávání kulturního a technického dědictví, tradičních činností - vinařství, pivovarnictví apod. Dalšími oblastmi s velkým růstovým potenciálem jsou kongresová a církevní turistika.

Tabula č.: 3 Rozloha území a počet obyvatel České republiky podle krajů

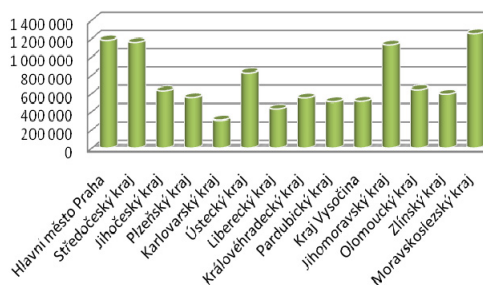
Rozloha území a počet obyvatel České republiky podle krajů				
Území, kraj, okres	Rozloha (km ²)	Počet obyvatel	muži	ženy
Hlavní město Praha	496	1 181 610	566 542	615 068
Středočeský kraj	11 015	1 158 108	567 892	590 216
Jihočeský kraj	10 057	627 766	308 737	319 029
Plzeňský kraj	7 561	551 528	270 421	281 107
Karlovarský kraj	3 315	304 274	148 999	155 275
Ústecký kraj	5 335	823 173	403 883	419 290
Liberecký kraj	3 163	429 031	209 128	219 903
Královéhradecký kraj	4 758	548 368	267 522	280 846
Pardubický kraj	4 518	506 024	248 042	257 982
Kraj Vysočina	6 796	510 767	252 814	257 953
Jihomoravský kraj	7 196	1 130 358	548 799	581 559
Olomoucký kraj	5 267	639 161	311 141	328 020
Zlínský kraj	3 963	590 142	287 433	302 709
Moravskoslezský kraj	5 427	1 250 769	611 295	639 474
Česká republika	78 867	10 251 079	5 002 648	5 248 431

Rozloha v km²

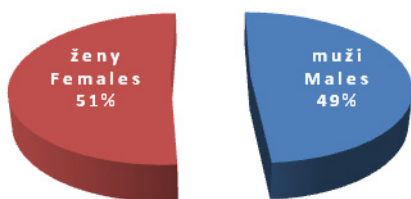
Graf č.: 2 Regiony - rozloha

Počet obyvatel

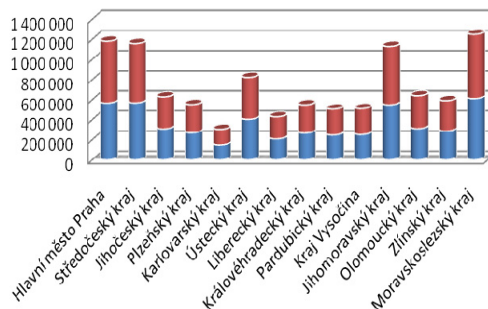
Graf č.: 3 Regiony – počet obyvatel

ženy - muži

Graf č.: 4 Česká republika – poměr: ženy - muži

ženy - muži

Graf č.: 5 Regiony poměr: ženy - muži

3.10 Pardubice a Pardubický kraj

Je nepochybné, že všechny regiony naší vlasti mají turistům co nabídnout. Vzhledem k tomu, že mým domácím krajem je právě tento, dovolím se o něm zmínit podrobněji.

Těžší pozici Pardubického kraje předurčuje především jeho vnitrozemská poloha, která mu nedovoluje využívat tzv. příhraniční cestovní ruch. Turisty ze západoevropských i jiných zemí odčerpá z převážné části hlavní město Praha.

Neznamená to ovšem, že bychom v našem kraji neměli dostatečnou nabídku v oblasti cestovního ruchu, ale bude to vyžadovat ještě mnoho práce v oblasti propagace. Samotné město Pardubice představuje velmi významný historický komplex, kde se vytváří nemálo kulturních a sportovních aktivit.

Na cestovním ruchu se zde více než zahraniční podílejí domácí turisté – sportovní příznivci. Známý slogan „Pardubice – město sportu“ sem mimo jiné přivádí především milovníky ledního hokeje, který se zde hraje na vysoké úrovni. Dobrý zvuk zde má i mezinárodní motocyklový závod na ploché dráze Zlatá přilba.

Bylo by ovšem nespravedlivé nezmínit se v Pardubicích o koních. Hlavním důvodem ale není městský znak zobrazující polovinu koně, ale hlavně tradiční nejtěžší překážkový dostih kontinentu Velká pardubická. Koně jsou spjaty s regionem i světoznámým chovem v Kladrubech nad Labem, jež se stal i chráněnou památkou UNESCO.

Hřebčín v Kladrubech není jedinou pamětihodností v zápisech této organizace, Patří sem i historická část města a zámek Litomyšl, rodiště skladatele světového významu Bedřicha Smetany.

3.10.1 Historie kraje

Vytvoření Pardubického kraje má svou historickou kontinuitu. Poprvé se o něm hovoří v polovině 19. století, kdy bylo Království české rozděleno na 7 oblastí, a zahrnovalo území od Českého Brodu přes Humpolec a Polnou až k hranicím česko-moravským. Systém krajských vlád ale brzy přestal vyhovovat a již roku 1855 byla státní správa reorganizována.

Podruhé se staly Pardubice krajským městem po druhé světové válce. Tehdy se kraj rozkládal na území Chrudimska a části Čáslavska, včetně Chotěboře.

Dnešní Pardubický kraj vznikl ústavním zákonem 1. 1. 2000 ve zcela nových podmínkách. V novém územním členění zaujímá plochu 4519 km².

Zahrnuje území okresů Chrudim, Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí. Žije zde přes 500 tisíc obyvatel, v kraji je 452 obcí, z toho 32 měst. Nejvyšším místem kraje je Králický Sněžník (1423 m n. m.), tzv. "střecha Evropy". Je to místo evropského rozvodí - potoky odsud stékající vedou do tří různých moří - Černého, Baltského a Severního.

3.10.2 Kulturní a historické památky Pardubického kraje

Na území Pardubického kraje naleznete pro své toulky několik zajímavých míst. Nachází se jich zde skutečně nemalé množství s nevyčísitelnou historickou hodnotou. Dovolím si vyjmenovat pouze některé z nejdůležitějších.

- Hrad Kunětická hora
- Hrad Litice
- Hrad Svojanov
- Hradby - Polička
- Kostel Nanebevzetí Panny Marie – Chrudim
- Piastrická kolej a kostel Nalezení sv. Kříže – Litomyšl
- Poutní kostel Panny Marie – Luže
- Rotunda sv. Kateřiny – Česká Třebová
- Skanzen Veselý kopec – soubor lidových staveb
- Synagoga – Heřmanův Městec
- Synagoga - Luže
- Zámek Letohrad
- Zámek Litomyšl
- Zámek Nové hrady
- Zámek Pardubice
- Zřícenina hradu Košumberk
- Židovský hřbitov – Dřevíkov

3.10.3 Technické památky Pardubického kraje

Nejvýznamnější zdroj energie představovaly pro naše předky vodní toky. Na nich vznikala důmyslná zařízení k pohonu mlýnských kol, hamrů, pil, brusíren a dalších zařízení. Voda však přinášela také zdroj obživy a zisku, ať už šlo o říční rybolov nebo o umělý chov tržních ryb v umělých vodních nádržích. Obojí funkci měla vůbec nejstarší technická a zároveň přírodní památka na území Pardubického kraje - **Opatovický kanál**.

Tato umělá vodní cesta, vybudovaná na přelomu 15. a 16. století, zajišťovala zásobování vodou velkého rybníčního systému o celkové rozloze několika tisíc hektarů. Většina rybníků i technických zařízení, jimž sloužila voda Opatovického kanálu, již neexistuje, ale jeho samotná stavba přetrvala bez velkých změn půl tisíciletí. Přesnější představu, jak naši předkové využívali vodní silu ke zpracování železa, můžete získat při návštěvě vodního hamru nedaleko Hlinska v obci s příznačným jménem Svobodné Hamry.

Nevšední zážitek může návštěvníkům jihovýchodní části Pardubického kraje nabídnout Mladějov. Muzeum průmyslových železnic zde turisticky provozuje rekonstruovanou úzkorozchodnou železnici o délce 11 km, která v hornatém terénu česko-moravského pomezí na Svitavsku spojuje samotný Mladějov s výše položenou obcí Hřebeč. Tento úsek železnice vznikl v letech 1919-1924 a sloužil k přepravě dřeva a vytěženého kamene. Průmyslové muzeum Mladějov a Mladějovská průmyslová dráha provozují několik desítek parních, motorových a elektrických lokomotiv. Úzkorozchodnou železnici je možné v sezóně využít k působivé projížďce s parní lokomotivou.

3.10.4 Národní hřebčín Kladruby nad Labem

Při návštěvě Pardubického kraje by vaší pozornosti nemělo uniknout několik výjimečných pamětihodností zvláštního významu, vážících se většinou k dějinám tohoto regionu. Zcela ojedinělou památku Pardubického kraje představuje Národní hřebčín v Kladrubech nad Labem, světoznámý díky plemennému chovu koní. Jeho historie sahá až do první poloviny 16. století. V roce 1579 mu byl císařem Rudolfem II. Udělen statut císařského dvorního hřebčína, který měl za úkol chovat koně pro potřeby panovnického dvora. Tak je tomu až dodnes a v Kladrubech si pro svá kočárová spřežení vybírají kvalitní koně monarchové ze všech koutů světa. Jedinečná populace starokladrubských koní byla

spolu s celým hřebčínem vyhlášena národní kulturní památkou. Návštěvníci mohou v Kladrubech navštívit zámeckou galerii s ukázkami dobového vybavení interiérů a památkami na historii hřebčína.

Kdo dává přednost praktické zkušenosti, může absolvovat i prohlídku stájí, doplněnou odborným výkladem, ale i projížďku po okolí na koňském hřbetě nebo v pohodlném kočáře, taženém dvojspřežím či čtyřspřežím.

3.10.5 Významné osobnosti Pardubického kraje

- *Bedřich Smetana (1824-1884) – hudební skladatel*

Hudební skladatel Bedřich Smetana, rodák z Litomyšle, patří spolu s Antonínem Dvořákem k zakladatelům české hudby. Ve své tvorbě využil principy Wagnerovy operní reformy, přitom ale vytvořil vlastní pojetí operního žánru. Náměty jeho děl vyrůstají z národních mýtů a historie, inspirací se mu stala také lidová hudba, nejvýrazněji ztvárněná v jeho nejznámější symfonické básni Vltava z cyklu Má vlast.

- *Bohuslav Martinů (1890-1959) – hudební skladatel*

Poličský rodák patří k světově nejhranějším českým autorům moderní klasické hudby. Autor symfonií, řady koncertů, oper, baletů, komorních a klavírních skladeb a zajímavých opusů. Jeho tvorba dosáhla asi 300 skladeb, většina z nich byla vydána ve světových nakladatelstvích a hrána po celém světě.

- *Ing. Jan Kašpar (1883-1927) - první let v Čechách*

Pardubický rodák - jedna z nejslavnějších postav našeho letectví. 16. dubna 1910 si splnil svůj sen z dětství a uskutečnil v Pardubicích na letadle vlastní konstrukce svůj první dvoukilometrový let. Tento den je považován za zrod českého letectví - stal se tak v Čechách nejen prvním letcem, ale zároveň i prvním úspěšným konstruktérem. O rok později, 13. května 1911 pak inženýr Kašpar vykonal i svůj historický a nejslavnější let z Pardubic do Prahy.

- *Josef Ressel (1793-1857) - vynález lodního šroubu*

Rodák z Chrudimi se proslavil hlavně jako jeden z vynálezců lodního šroubu. První pokus s tímto pohonem provedl v roce 1826. I přes úspěch jen těžko sháněl finanční podporu na další pokusy. Navíc jej o patent připravili jiní vynálezci, z nichž někteří o jeho pokusech věděli. Po celý život se pak snažil prokázat své prvenství, avšak neúspěšně. Částečné satisfakce se mu dostalo až po smrti.

- *MUDr. Emil Holub (1847-1902) – cestovatel*

Světově nejproslulejší Čech své doby. Největší z českých cestovatelů po Africe studoval lékařství na Karlově univerzitě v Praze. Brzy po studiích se poprvé vydal do nitra černého kontinentu. Nashromážděný etnografický a přírodopisný materiál byl v Evropě vysoce ceněn. Jeho cestovatelský život přibližuje od roku 1966 Africké muzeum v Holicích.

3.10.6 Přírodní krásy Pardubického kraje

Mezi nejzajímavější přírodní útvary Pardubického kraje patří členité skalní útvary, vzniklé mnohaletou vodní erozí pískovcového skalního podloží u Budislavi nedaleko Litomyšle. Spletité systémy skalních rozsedlin a jeskyní se nazývají Toulouvcovy Maštale a Městské Maštale. Své jméno získaly podle bohatého litomyšlského měšťana a mecenáše Vavřince Toulouce z Třemošné († 1413), který odkázal značný majetek městské nemocnici a litomyšlské obci. Romantické scenérie bizarních skalních útvarů se zřejmě staly inspirací pro lidové pověsti, podle kterých býval Toulovec loupeživým rytířem, který prý využíval těchto skalních skrýší pro svou družinu i naloupené poklady.

Milovníci dalekých obzorů si mohou vybrat z mnoha zajímavých cílů svého putování, neboť náš kraj je ze tří světových stran ověnčen hornatou krajinou.

Nejvyšší vrchol Pardubického kraje leží na severovýchodě, na hranicích s Kladskem. Jeho jméno Králícký Sněžník (1423 m n. m.) napovídá, že se nalézá nedaleko města Králíky a že jeho svahy zůstávají dlouho do pozdního jara pokryty sněhem. Celá oblast Králíckého Sněžníku se zbytky původní vegetace a vrchovištním rašeliništěm byla

po právu vyhlášena národní přírodní rezervací. Když zde zaprší, rozhoduje často jen několik centimetrů, jestli voda poteče řekou Nisou do Odry a dál do Baltského moře nebo Tichou Orlicí do Labe a odtud do Severního moře nebo zda ji řeka Morava odvede do Dunaje a s ním do Černého moře. Jako trojmezí těchto významných evropských rozvodí je proto oblast Králického Sněžníku nazývána "střecha Evropy". Jihovýchodně od města Králíky leží na samé hranici Pardubického kraje hora Jeřáb, která se svými 1 003 m nadmořské výšky tvoří druhý nejvyšší vrchol tohoto regionu.

Pardubický kraj patří mezi hospodářsky nejrozvinutější části České republiky, přesto si však dokázal uchovat své přírodní bohatství. A nejsou to jen tři chráněné krajinné oblasti a další přírodní rezervace a přírodní památky, které si zaslouží pozornost a ochranu. Některá vzácná rostlinná a živočišná společenstva se zachovala jen díky tomu, že zůstala skryta v odlehlých a člověku těžko přístupných končinách.

3.10.7 Sport a rekreace v Pardubickém kraji

Pardubický kraj přitahuje návštěvníky bohatou nabídkou letní rekreace, k níž neodmyslitelně patří koupání a vodní sporty. V horách museli naši předkové spoutat sílu řek v hlubokých údolích stavbou přehrad, budovaných v minulém století k získání energie pro vodní elektrárny a k ochraně před povodněmi. Tyto původní funkce zůstaly starým přehradám většinou zachovány, ale slouží také k rekreaci a provozování vodních sportů.

V nížinaté severozápadní části kraje se těší velké oblibě především tzv. písničky, vzniklé teprve v druhé polovině 20. století díky zvláštnostem zdejšího terénu. V okolí Pardubic tak naleznete mnoho umělých písečných jezer, která ani nejsou v úplnosti zanesena na mapách, protože vznikla nebo byla výrazně rozšířena teprve nedávno.

Díky svým horám nabízí Pardubický kraj kvalitní běžecké tratě i technické zázemí pro zimní sporty. Centra zimní rekreace jsou soustředěna především v Orlických horách a v oblasti Králického Sněžníku, kde má "bílý sport" také nejdelší tradici. Širokou nabídkou ubytování, sjezdovek a lyžařských vleků jsou známy sportovní areály v Čenkovicích, Dolní Moravě a v Jablonném nad Orlicí. Lyžovat se ovšem dá i na jihu kraje, v Železných horách. Nejvýznamnějším turistickým centrem je zde lyžařský areál u Hlinska. Začínající lyžaři si však mohou trénovat své umění na řadě menších sjezdovek s lyžařskými vleky, jako například ve Vápenném Podolu, v Žamberku nebo v Bystrém.

Sportovním hitem přelomu 20. a 21. století se stala cykloturistika. Jízdní kolo pochopitelně i nadále slouží jako vítaný dopravní prostředek na kratší vzdálenosti a pro cestu po městě je mnohdy rychlejší než motorová vozidla. Novinkou, kterou přinesla až poslední léta, je masové rozšíření rekreační cyklistiky. Zážitek z rychlého pohybu vlastní silou, kombinovaného s poznáváním zajímavých míst, umožňují cyklotrasy. Jejich síť se na území Pardubického kraje stále rozvíjí a poskytuje spoustu zajímavých tras a okruhů, které vás i vaše kolo bezpečně dovedou k přírodním a historickým památkám či nabídnou zajímavou projížďku dle vašich fyzických možností, nerušenou silničním provozem. V našem kraji si pro svůj cyklistický výlet můžete vybrat v bohaté nabídce od náročných horských terénů až po relaxační cesty klidným rovinatým Polabím. A pokud vás cesta podél řeky zaujme, můžete se z Pardubic vydat podél toku Labe po cyklostezce skoro až k moři.

K moderní době patří také moderní sporty. Například tenisové kurty jsou dnes k dispozici ve většině významnějších rekreačních areálů a je možné si je pronajmout pro trénink i výuku. V areálu nově rekonstruované pardubické hokejové Arény si také můžete i v parném létě vyrazit s bruslemi na led. Za některými sporty však musíte mimo velká města. Například milovníci golfu, kteří pro svůj koníček potřebují dokonale upravený a na prostor náročný terén, mohou zamířit na Vysočinu do Svobodných Hamrů, kde naleznou kvalitní devítijamkové hřiště o rozloze 30 ha. Pokud nechcete běhat za golfovým míčkem po svých, ale raději byste se svezli v sedle, můžete využít bohaté nabídky rekreační jízdy na koni. Projížďky na koních nebo v kočáře nabízejí nejen velké hřebčiny v Kladrubech nad Labem a ve Slatiňanech, ale i menší soukromé farmy, jako například Ranč "H" ve Vápenném Podolu.

Koho však více vábí pach motorů a rychlá kola, zamíří do Březové nad Svitavou, Běstviny nebo Holic. Při zdejší motokrosově trati je k dispozici i turistická ubytovna.

Pardubický kraj nabízí i kvalitní horolezecké terény. Nikdo učený sice z nebe nespádl, ale ze skály se padá snadno. Proto je dobré osvojit si základy tohoto sportu na cvičných horolezeckých stěnách a nejlépe pod odborným vedením. Obojí se nabízí například ve Škrovádu v Železných horách. A pokud vám nestačí ani skalnaté vrcholky a chtěli byste zamířit výš, nabízí se sportovní létání nebo vyhlídkový let, například ve Starém Městě u Moravské Třebové, Skutči a Podhořanech.

3.10.8 Kultura v Pardubickém kraji

Během celého roku nabízí Pardubický kraj svým návštěvníkům spoustu zajímavých sportovních a kulturních akcí. Některé z nich se konají pravidelně, mají již mnohaletou tradici a jsou obecně známy doma i v zahraničí. Nejvýznamnější jsou:

Pardubice

- Velká Pardubická steeplechase. Světoznámé dostihy závodních koní, pořádané pravidelně již od roku 1874 na závodišti na východním okraji Pardubic.
- Zlatá přilba. Tradiční motocyklové závody, mistrovství světa na ploché dráze.
- Pardubická juniorka. Tenisový turnaj juniorů, pověstná "líheň" českých tenisových talentů.
- Aviatická pouť. Setkání příznivců leteckého sportu, letecké akrobacie a historických letadel na pardubickém letišti.
- Aréna Pardubice. Nově rekonstruovaný areál zimního stadionu patří v současné době k nejmodernějším v České republice.
- Czech Open. Největší šachový turnaj na světě.

Chrudim

- Loutkářská Chrudim. Národní přehlídka amatérských loutkářských souborů.

Litomyšl

- Smetanova Litomyšl. Mezinárodní operní festival.

Moravská Třebová

- Dny slovenské kultury. Vystoupení slovenských a českých umělců.

Polička

- Polička Jazz. Mezinárodní jazzový festival.
- Martinů fest. Mezinárodní festival díla paličského rodáka B. Martinů.

Přelouč

- Cena Františka Filipovského za nejlepší filmový dabing.

Samozřejmě, že by bylo možné o Pardubickém regionu popsat ještě mnoho stran, ale vzhledem k omezenému prostoru a také proto, že tématem této práce je cestovní ruch z ekonomického hlediska, zaměřím se dále na data a fakta.

3.11 Dotazníkové šetření v Pardubickém kraji

3.11.1 Cíl průzkumu

Součástí bakalářské práce je průzkum, který jsem provedla mezi náhodně vybranými návštěvníky a obyvateli Pardubického kraje a jehož cílem bylo zjistit účel a cíl návštěvy a názory na zdejší region. Šetření bylo realizováno pomocí dotazníků. Jelikož počet dotazovaných není příliš rozsáhlý, nelze dosažené závěry příliš zobecňovat a přeceňovat – toto šetření má pouze orientační charakter. Průzkum jsem provedla v průběhu měsíce března 2008 a jeho výsledky jsou uvedeny v další části práce.

3.11.2 Způsob sběru dat

Jako techniku sběru dat jsem zvolila dotazník. Dotazník obsahuje celkem 14 otázek. Otázkami jsem se snažila zjistit demografickou strukturu respondentů, účely a zájmy návštěvy a jak náš kraj hodnotí. V dotazníku jsem použila otázky uzavřené s možností výběru předem nabídnutých odpovědí. Dotazník je anonymní a dobrovolný, což mělo vliv na vyšší autentičnost a pravdivost odpovědí dotazovaných a tím i na vyšší vypovídací schopnost celého výzkumu.

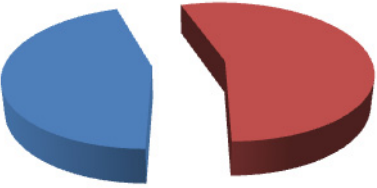

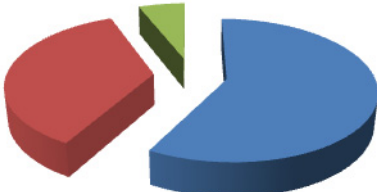
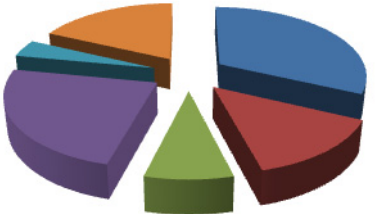
Získané údaje z vyplněných dotazníků jsem potom zpracovala do tabulek a grafů.

V průzkumu jsem oslovila celkem 104 náhodně vybraných lidí, 4 respondenti se odmítli průzkumu zúčastnit, takže výsledkem bylo 100 vyplněných dotazníků.

3.11.3 Dotazník pro respondenty

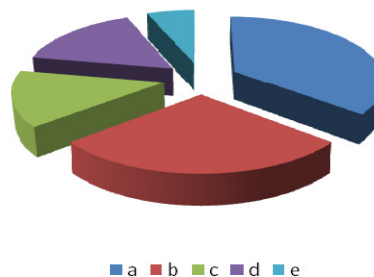
Dotazník pro turisty v regionu Pardubice	
1 Respondent je:	8 Jak dlouhý je Váš pobyt zde?
a muž	a jednodenní
b žena	b vícedenní
2 Věková kategorie:	c jsem místní
a do 18 let	9 Jak jste zde ubytován?
b 19 až 29 let	a hotel nebo penzion
c 30 až 39 let	b u příbuzných nebo známých
d 40 až 49 let	c kempink (stan, chatka nebo karavan)
e 50 až 59 let	d nejsem zde ubytován (a)
f 60 a více let	10 Jak se zde stravujete?
3 Odkud jste?	a využívám služeb stravovacích zařízení
a z Pardubického kraje	b převážně z vlastních zdrojů
b z jiného kraje	11 Jaká je podle Vás atraktivnost tohoto regionu z pohledu cestovního ruchu?
c z jiné země	a vyšší než jsem očekával (a)
4 Jak jste sem přicestovali?	b podle mého očekávání
a motorové vozidlo (auto, motocykl)	c nižší než jsem očekával (a)
b vlak	d nedovedu posoudit
c autobus	12 Jaké aktivity v tomto regionu vás zajímají?
d kolo	a pěší turistika
e letadlo	b cykloturistika, horská cyklistika
f pěšky	c hipoturistika (jízda na koni)
5 S kým jste zde?	d koupání, vodní sporty
a sám / sama	e zimní sporty
b s partnerem / s partnerkou	f účast na kulturních akcích
c s rodinou / s dětmi	g návštěvy historicky a turisticky zajímavých míst
d s přáteli, známými	h společenský život a zábava
e s větší skupinou (např. zájezd)	i péče o zdraví
6 Jaký je hlavní důvod Vaší návštěvy v tomto regionu?	j jiné
a sport (turistika, cyklistika, lyžování apod.)	13 Jak hodnotíte náš region?
b poznání regionu (kultura, folklór, historie)	a kladně
c celková relaxace (odpočinek, procházky, koupání, zábava)	b převážně kladně
d zdraví (léčení, lázně, rehabilitace)	c negativně
e komerční důvody (obchod, práce, konference)	d nedovedu posoudit
f návštěva příbuzných nebo známých	14 Uvažujete o opakované návštěvě tohoto regionu?
g pouze tudy projíždím	a určitě ano
h jiný	b spíše ano
7 Využil (a) jste pro zabezpečení svého pobytu v tomto místě (městě, lokalitě) placených služeb některé cestovní kanceláře nebo jiné agentury?	c spíše ne
a ano - koupený celý pobyt nebo zájezd	d určitě ne
b ano – ale pouze vybrané dílčí služby	e nevím, nedokážu říci
c ne	

3.11.4 Vyhodnocení dotazníkového průzkumu

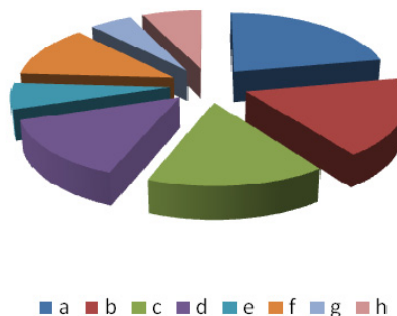
Dotazník pro turisty v regionu Pardubice - vyhodnocení			
1	Respondent je:		 <p>■ a ■ b</p>
a	muž	55	
b	žena	45	
CELKEM:		100	
2	Věková kategorie:		 <p>■ a ■ b ■ c ■ d ■ e ■ f</p>
a	do 18 let	6	
b	19 až 29 let	12	
c	30 až 39 let	22	
d	40 až 49 let	28	
e	50 až 59 let	18	
f	60 a více let	14	
CELKEM:		100	
3	Odkud jste?		 <p>■ a ■ b ■ c</p>
a	z Pardubického kraje	58	
b	z jiného kraje	36	
c	z jiné země	6	
CELKEM:		100	
4	Jak jste sem přicestovali?		 <p>■ a ■ b ■ c ■ d ■ e ■ f</p>
a	motorové vozidlo (auto, motocykl)	32	
b	vlak	14	
c	autobus	8	
d	kolo	24	
e	letadlo	4	
f	pěšky	18	
CELKEM:		100	

Dotazník pro turisty v regionu Pardubice - vyhodnocení

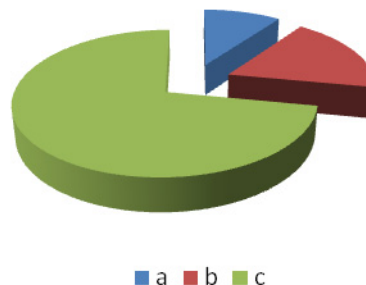
5	S kým jste zde?	
a	sám / sama	36
b	s partnerem / s partnerkou	28
c	s rodinou / s dětmi	14
d	s přáteli, známými	16
e	s větší skupinou (např. zájezd)	6
CELKEM:		100

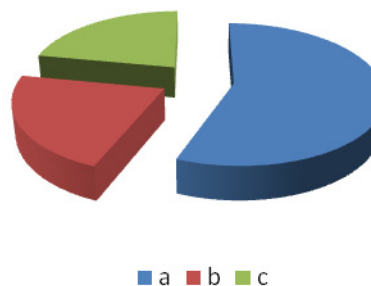
6	Jaký je hlavní důvod Vaší návštěvy v tomto regionu?	
a	sport (turistika, cyklistika, lyžování apod.)	22
b	poznání regionu (kultura, folklór, historie)	18
c	celková relaxace (odpočinek, procházky, koupání, zábava)	16
d	zdraví (lечение, lázně, rehabilitace)	14
e	komerční důvody (obchod, práce, konference)	6
f	návštěva příbuzných nebo známých	12
g	pouze tudy projíždím	5
h	jiný	7
CELKEM:		100

7	Využil (a) jste pro zabezpečení svého pobytu v tomto místě (městě, lokalitě) placených služeb některé cestovní kanceláře nebo jiné agentury?	
a	ano - koupený celý pobyt nebo zájezd	10
b	ano – ale pouze vybrané dílčí služby	18
c	ne	72
CELKEM:		100

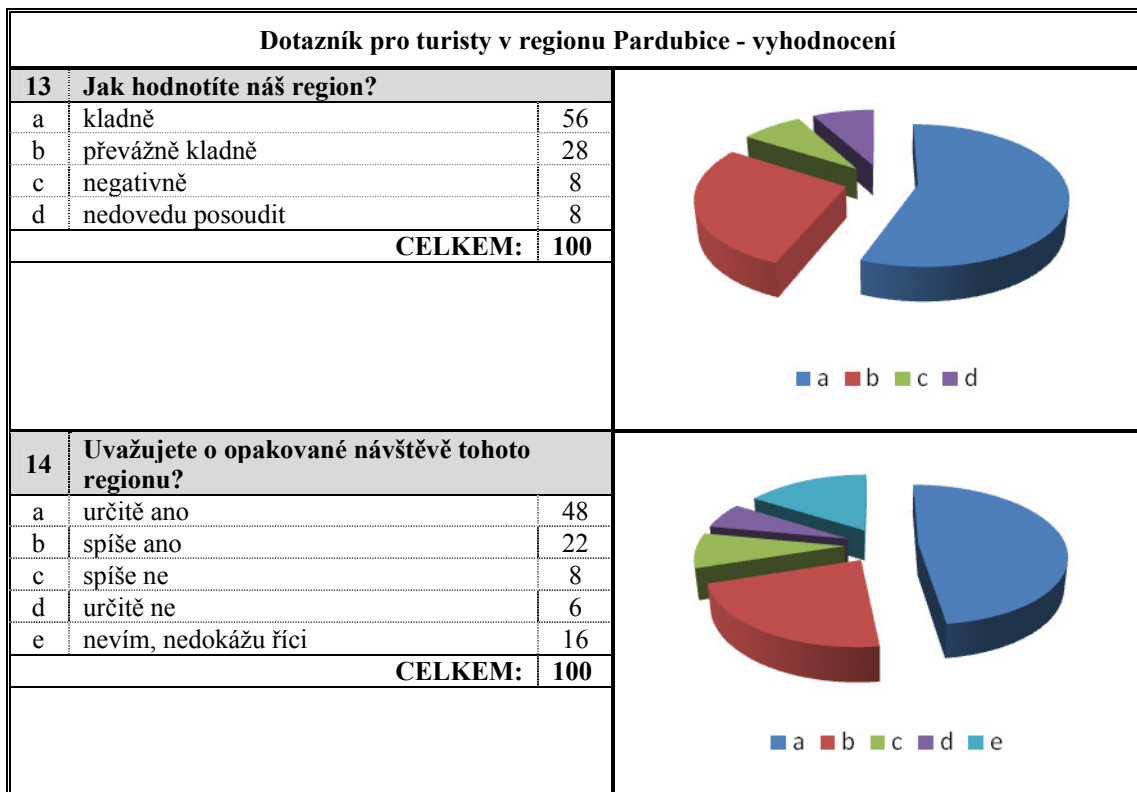

8	Jak dlouhý je Váš pobyt zde?	
a	jednodenní	56
b	vícedenní	22
c	jsem místní	22
CELKEM:		100

Dotazník pro turisty v regionu Pardubice - vyhodnocení

9 Jak jste zde ubytován?			<p style="text-align: center;">■ a ■ b ■ c ■ d</p>
a	hotel nebo penzion	18	
b	u příbuzných nebo známých	26	
c	kempink (stan, chatka nebo karavan)	0	
d	nejsem zde ubytován (a)	56	
CELKEM: 100			
10 Jak se zde stravujete?			<p style="text-align: center;">■ a ■ b</p>
a	využívám služeb stravovacích zařízení	42	
b	převážně z vlastních zdrojů	58	
CELKEM: 100			
11 Jaká je podle Vás atraktivnost tohoto regionu z pohledu cestovního ruchu?			<p style="text-align: center;">■ a ■ b ■ c ■ d</p>
a	vyšší než jsem očekával (a)	21	
b	podle mého očekávání	33	
c	nižší než jsem očekával (a)	14	
d	nedovedu posoudit	32	
CELKEM: 100			
12 Jaké aktivity v tomto regionu vás zajímají?			<p style="text-align: center;">■ a ■ b ■ c ■ d ■ e ■ f ■ g ■ h ■ i ■ j</p>
a	pěší turistika	12	
b	cykloturistika, horská cyklistika	11	
c	hipoturistika (jízda na koni)	4	
d	koupání, vodní sporty	4	
e	zimní sporty	9	
f	účast na kulturních akcích	18	
g	návštěvy historicky a turisticky zajímavých míst	11	
h	společenský život a zábava	12	
i	péče o zdraví	14	
j	jiné	5	
CELKEM: 100			

3.11.5 Shrnutí průzkumu

Jak již jsem v kapitole „Cíl průzkumu“ uvedla, počet dotazovaných není příliš rozsáhlý, proto nelze dosažené závěry příliš zobecňovat a přeceňovat, přesto určitou vypovídací hodnotu má.

Z demografického hlediska lze říci, že poměr oslovených respondentů byl, jak z hlediska věkového, tak i počtu mužů a žen vyvážený. Většina byla z Pardubického kraje, popřípadě z České republiky. Cizinci byli zastoupeni minimálně.

Jako důvody návštěvy nebo pohybu v regionu převažující část uvádí sport a to jak aktivně, tak pasivně, kulturu či pouhou relaxaci. Vzhledem k faktu, že část respondentů byla kontaktována v Lázních Bohdaneč, je zde ve větší míře zastoupena i léčba a rehabilitace. Důležitou roli hraje i společenský život a historie.

Počet mimoregionálních návštěvníků tak zůstal hluboko pod polovinou respondentů, z čehož vyplývá i fakt, že turisté v Pardubickém regionu využívají služeb cestovních kanceláří a agentur minimálně. Totéž platí i o stravovacích a ubytovacích

podnicích. Tato skutečnost má jistě nemalý vliv na ekonomickou stránku cestovního ruchu i na možnosti rozvoje firem zabývajících se touto činností.

Subjektivní hodnocení regionu a to jak očekávané, tak konkrétně hodnotící dopadlo pro naši oblast taktéž kladně nebo převážně kladně. Dle vyjádření dotazovaných můžeme očekávat, že do Pardubického kraje většina nezavítala naposled. To ovšem neznamená, že by nás tato skutečnost měla pouze uspokojit, ale naopak je to zavazující a mělo by všechny zainteresované nutit ke zlepšování činnosti ve prospěch kraje i cestovního ruchu.

Dále je na všech orgánech ve vedoucích funkcích Pardubického regionu, aby zmobilizovaly síly a hledaly všechny dostupné eventuality, jak zlepšit všechny možnosti, které tento obor poskytuje. To, co je uvedeno v tomto odstavci jako doporučení pro instituce regionu, platí v nezmenšené míře i pro subjekty v soukromém sektoru.

3.12 Shrnutí kapitoly

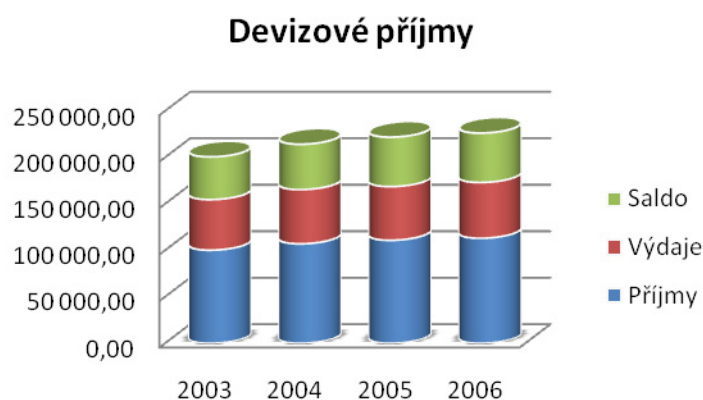
Tato kapitola je v celé práci nejobsáhlejší a to z toho důvodu, že jsem se v ní snažila rozebrat i porovnat situaci v cestovním ruchu v celé Evropské unii a rozpracovat ji na úroveň národní a regionální. Z rozboru vyplývá zatím ještě vyšší míra rozdílnosti unijní, republikové i regionální úrovně cestovního ruchu, i když je zde možné vystopovat nastupující dynamické trendy na všech stupních státní i regionální politiky a řízení daného oboru. Za dané situace bych navrhla pro další snižování náskoku a vyrovnání stavu, prohloubení spolupráce nejen na centrální hladině, ale navázání i bližší součinnosti mezi nižšími regiony členských států. Potřebnost takovéto kooperace podtrhuje i fakt otevřeného prostoru a stírání hranic v rámci shengenského prostoru.

4 VLIV CESTOVNÍHO RUCHU NA NÁRODNÍ EKONOMIKU A POLITIKU

Tabula č.: 4 Devizové příjmy z cestovního ruchu

Devizové příjmy z cestovního ruchu ČR 2003 – 2006 v mil. Kč				
	2003	2004	2005	2006
Příjmy	100 310,10	107 129,80	110 948,00	113 125,00
Výdaje	54 419,20	58 362,80	57 777,60	60 015,40
Saldo	45 890,90	48 767,00	53 170,40	53 109,60

Zdroj: ČSÚ

Graf č.: 6 Devizové příjmy z cestovního ruchu

4.1 Ekonomický potenciál

Ekonomický potenciál je utvořen velikostí teritoria a jeho prostorovou strukturou, surovinovou základnou, výrobními silami a vztahy, produktivitou, jako je lidský faktor. Složky lidského faktoru jsou hustota obyvatelstva, kultura a vzdělanostní úroveň obyvatelstva, jeho ekonomická aktivita a sociální příslušnost.

Ekonomický potenciál 20. století vychází především z procesu industrializace a jeho výsledků. Nové výrobní procesy, které vyvolala industrializace, bolí a jsou také silné, že se utvořil složitý systém světové ekonomiky, zkomplikovanými prostorovými strukturami a složitými vazbami ve státech i mezi státy. Z historicko-geografického hlediska je třeba podotknout, že klíč na pochopení ekonomického systému světa na bázi industrializace má původ v historii Evropy. Tento kontinent má výjimečné postavení v ekonomice, politice a v kultuře světa. V Evropě se zformovaly základy moderního

ekonomického rozvoje (průmyslová revoluce z konce 18. a začátku 19. století). Tvorba novodobých ekonomických struktur ve světě je výsledkem vlivu evropské ekonomiky, civilizace a kultury a její expanze do všech makroregionů světa. Na evropském kontinentě je dosud zastoupena mozaika všech vývojových stádií industriálních a urbanizačních procesů a jejich důsledků v ekonomické a prostorové struktuře jednotlivých států nebo jejich regionů. V konečném důsledku i cestovní ruch má svoje vývojová stádia na tomto kontinentě, jako je v případě lázeňského, rekreačního a kulturního cestovního ruchu.

4.2 Sociálně politické podmínky

Sociálně politické podmínky vystupují jako soubor činitelů, ze kterých zejména oficiální státní politika, hmotná a kulturní vyspělost obyvatelstva a fond volného času výrazně podmiňují dynamický rozvoj cestovního ruchu.

Sociální politika mnohých států vytváří podmínky masové účasti obyvatelstva na cestovním ruchu. Vyspělé státy přijímají závažné dokumenty, které otevírají a zdokonalují rekreaci pracujících, jako součást svého ekonomického programu. V našem státě na zabezpečení rozvoje cestovního ruchu byla v roce 1992 vládou schválena Rajonizace cestovního ruchu. Tento základní prostorový dokument řeší koncepci rekreace a cestovního ruchu na celém území státu. Cestovní ruch se tu výrazně prosazuje jako ekonomický, sociální a prostorový jev, který je třeba řadit a organizovat v úzkých souvislostech s dynamickým rozvojem ekonomiky a životního standardu obyvatelstva.

Cestovní ruch je motivovaný životní úrovní obyvatelstva. Životní úroveň je podmíněna stupněm rozvoje výrobních sil, které se v konečném důsledku projevují v úrovni výživy, bydlení, vzdělání, kultury, zdravotnické péče, pracovních i mimopracovních podmínkách, v právu na práci, délce pracovního času, v délce dovolených, v získávání volného času, v růstu reálných mezd apod. **Existuje přímá úměrnost mezi životním standardem obyvatelstva určitého státu a jeho podílem na cestovním ruchu.** Je možné pozorovat v průmyslových oblastech, ve kterých životní úroveň obyvatelstva je mnohonásobně vyšší v porovnání s méně rozvinutými oblastmi. Platí tu vzájemný vztah, že se stupněm růstu ekonomické aktivity státu roste i stupeň aktivity obyvatelstva v cestovním ruchu vyjádřený jeho podílem pohybu v jednotlivých formách cestovního ruchu. Aktivita pohybu se váže i na sociální a zaměstnaneckou strukturu obyvatelstva a jeho reálné mzdy.

Předpokladem aktivity cestovního ruchu, resp. výběru jeho forem je i dosažený stupeň kultury a vzdělání společnosti. Skupiny obyvatelstva, které vykazují určitý stupeň vzdělání, se vyznačují větší aktivitou v cestovním ruchu.

Důležitým předpokladem účasti na cestovním ruchu je disponibilita volného času. Hlavním zdrojem růstu volného času je rozvoj výrobních sil, který postupně umožnil zkrátit pracovní čas dne, týdne a roku. Se zkrácením pracovního času v průběhu roku se zmenšuje i počet odpracovaných roků v životě člověka. Skupina trvale zaměstnaného obyvatelstva získává placenou dovolenou, která v současnosti v mnohých krajinách je uzákoněná v délce 3 až 4 týdnů.

Je možno pozorovat, že volný čas, zejména koncem týdne a i v čase dovolených, se ve vyšší míře využívá v rekreačních formách cestovního ruchu zejména u obyvatel velkých měst. Urbanizované prostředí neumožňuje zaměstnanému člověku přiměřený odpočinek po práci. Velké město izoluje obyvatelstvo od přírody. Nenahradí je ani městské parky a zahrady vzhledem na jejich ohraničený počet a prostorovou nevyváženost. Současné tempo života městského obyvatelstva zatěžuje psychicky a fyzicky, a tak podstatně působí na jeho nervový systém. Proto vzniká u obyvatel měst aktuální potřeba aktivního odpočinku mimo městské prostředí. Industrializace a urbanizace, jako je technika prostředí, vytvořily nový problém, který je možné nazvat hospodaření s volným časem. Cílem je fyzická a zejména psychická rehabilitace, jako přirozená nutnost reagovat na novodobé podmínky práce a bydlení ve městě.

Vycházíme z předpokladu, že čím víc máme volného času, tím větší jeho část můžeme věnovat cestovnímu ruchu, tak možnosti rozvoje jednotlivých forem cestovního ruchu jsou neobyčejně velké.

4.3 Materiálně-technická základna cestovního ruchu

Potenciál přírodní sféry tvoří základ rozvoje cestovního ruchu. Pro realizaci cestovního ruchu v souvislosti s působením socioekonomických činitelů je třeba nevyhnutelně utvořit další skupinu předpokladů, které by zabezpečovaly co nejúplnější, z ekonomického hlediska i nejefektivnější, využívání rekreační krajiny (rekreačních prostor), a tím je materiálně-technická základna. Materiálně-technická základna cestovního ruchu má význam:

- pro funkční využití potenciálu rekreační krajiny, resp. rekreačního prostoru (přírodního),
- pro tvorbu a realizaci výrobku a služeb adekvátně k formám a druhům cestovního ruchu.

Z funkčního hlediska je možné materiálně-technickou základnu cestovního ruchu posuzovat v širším a užším smyslu.

V širším smyslu patří do materiálně-technické základny všechny hmotné prostředky, které se podílejí na tvorbě a realizaci služeb pro účastníky cestovního ruchu bez ohledu na jejich organizační začlenění a bez ohledu na jejich podíl při poskytování služeb. Kromě vlastních zařízení patří mezi ně určité složky materiálně-technické základny dopravy, obchodu, společného stravování a služeb. Tyto složky cestovního ruchu slouží například k tomu, že tvoří součást materiálně-technické základny některého odvětví, které má širší národohospodářský význam.

V užším smyslu patří do materiálně-technické základny všechny hmotné prostředky, které slouží výlučně potřebám cestovního ruchu. Jsou to ty složky materiálně-technické základny, které zprostředkovávají služby cestovního ruchu, např. cestovní kanceláře, které zabezpečují přepravu účastníků cestovního ruchu (vlastní dopravní prostředky organizací cestovního ruchu) a které zabezpečují pobyt účastníků ve střediscích cestovního ruchu (ubytování, stravování, sportovně-rekreační aj.).

Obě hlediska na funkčně vymezené materiálně-technické základně vycházejí ze zkoumání vztahů celku a části hmotných prostředků souvisejících s cestovním ruchem. Tyto hmotné prostředky se vzájemně přestupují a doplňují, což má význam při komplexním řešení základních problémů rozvoje materiálně-technické základny.

Základní úlohou materiálně-technické základny je utváření věcných předpokladů na zabezpečení účasti obyvatelstva na cestovním ruchu a na zabezpečení tvorby a realizace služeb. Z tohoto aspektu je významné členění materiálně-technické základny podle charakteru, resp. druhů služeb, které se tvoří a uskutečňují prostřednictvím jednotlivých zařízení.

Rozlišujeme tyto hlavní složky materiálně-technické základny cestovního ruchu:

- Zprostředkování
- Doprava
- Ubytování
- Stravování
- Sportovně-rekreační služby
- Kulturně-společenské služby
- Obchodní služby
- Zařízení komunálních služeb
- Infrastruktura

Význam jednotlivých zařízení cestovního ruchu vyplývá z jejich funkčního vymezení.

Zprostředkování

Cestovní kanceláře plní významnou úlohu při zabezpečování najímání dopravních (přepravních), ubytovacích a stravovacích služeb. Od jejich činnosti závisí zvyšování úrovně podílu organizovaného cestovního ruchu a úrovně poskytovaných služeb.

Doprava

Komunikační systém patří k základním předpokladům rozvoje cestovního ruchu. Dopravní síť a dopravní prostředky umožňují účastníkům cestovního ruchu přemístit se z místa trvalého pobytu do vybraných regionů, lokalit či jiných cílových míst cestovního ruchu. Změny v dopravní technice a dopravních prostředcích se projevují i na změnu směrů a cílů cestovního ruchu. Ovlivňují přitom formy a místa cestovního ruchu. Z dopravních prostředků dominují ty, které zkracují čas cesty. Intenzivní rozvoj cestovního ruchu byl úzce svázaný s rozvojem železniční sítě, význam, který velmi poklesl rozvojem automobilové a letecké dopravy.

Dopravní zařízení zabezpečují přepravu účastníků cestovního ruchu mezi místem trvalého bydliště a místem cestovního ruchu. Ve střediscích cestovního ruchu (v horských,

vysokohorských) v zájmu plného využití sportovně-rekreační funkce důležitou úlohu plní osobní horské dopravní zařízení (např. osobní lanové dráhy, lyžařské vleky, ozubené železnice).

Ubytování

Ubytovací zařízení umožňují pobyt účastníků cestovního ruchu v závislosti na formě a druhu cestovního ruchu. Rozdělují se na ubytovací zařízení **volného cestovního ruchu** (hotely, motely, turistické ubytovny, ubytovací hostince, chatové osady či autokempinky) a **vázaného cestovního ruchu** (objekty podnikové rekreace, zotavovny, lázeňské zotavovny) s dalším vnitřním členěním podle kvality a komplexnosti poskytovaných služeb. Z hlediska investiční náročnosti, ale zejména plnění funkcí v cestovním ruchu, patří ubytovací zařízení (zejména hotely) mezi nejdůležitější složky materiálně-technické základny. Při krátkodobém cestovním ruchu významnou roli plní zejména individuálně rekreační objekty.

Stravování

Stravovací zařízení zabezpečují pro účastníky cestovního ruchu základní a doplňkové stravování. Kromě této hlavní úlohy plní zábavné a další společenské funkce. Jejich dělení podle charakteru stravovacích služeb (např. restaurace, kavárna, vinárna, gril (snack) bar, hostinec, jídelna se samoobsluhou, bufet), kvality poskytovaných stravovacích služeb a komplexnosti poskytovaných služeb potvrzuje široké možnosti uspokojování potřeb účastníků cestovního ruchu.

Sportovně-rekreační služby

Sportovně-rekreační zařízení zabezpečují tvorbu a realizaci služeb ve střediscích cestovního ruchu. Jejich úlohou je využívat aktivně formy cestovního ruchu s možností dosáhnout optimální rekreační efekt. V závislosti na charakteru střediska cestovního ruchu při plnění této funkce slouží, anebo plnění této funkce podmiňují rozličné sportovně-rekreační zařazení. Např. ve středisku umístěném v nížině je možno aktivity cestovního ruchu rozvíjet využíváním přírodního koupaliště, bazénu, travnatých ploch pro míčové hry.

V podhorském středisku kromě uvedených sportovně-rekreačních zařízení pro tento účel může sloužit např. loděnice s přístavním molem, turistické chodníky nebo rozličné druhy hřišť. V horském a vysokohorském středisku mají sportovně-rekreační zařízení svůj vlastní význam, využívají se tam osobní horské dopravní zařízení (například lyžařské běžecké tratě, lyžařské slalomové a sjezdové tratě).

Kulturně-společenské služby

Kulturně-společenské zařazení zabezpečuje účastníkům cestovního ruchu kulturní vyžití v nejširším slova smyslu. Jde o kulturní hodnoty, které se samotné stávají motivem účasti na cestovním ruchu nebo doplňují jiné činnosti, případně jiná zařízení. Z hlediska funkce kulturně společenského zařazení rozlišujeme kulturní zařízení (divadla, kina, koncertní sály), kulturně-osvětové zařízení (knihovny, čítárny, přednáškové síně), společensko-zábavné zařazení (kluby, taneční sály, disko kluby).

Obchodní služby

Obchodní zařízení zabezpečuje účastníkům cestovního ruchu prodej spotřebního zboží s adekvátními službami. Sortiment spotřebního zboží obchodních zařízení výrazně ovlivňuje charakter cestovního ruchu. Z hlediska plnění funkcí a stupňů obchodní vybavenosti rozlišujeme dva druhy zařízení:

- stacionární síť (základní prodejny, smíšené prodejny, specializované prodejny, obchodní domy)
- ambulanti síť (pojízdné a přenosné obchodní zařízení).

Zařízení komunálních služeb

Zařízení služeb zabezpečují účastníkům cestovního ruchu služby rozličného charakteru. Podle toho se dělí na služby, které souvisí s hmotnými předměty (opravny sportovních potřeb, půjčovny, čistírny, čerpací stanice pohonných hmot), s osobou účastníka cestovního ruchu (holičské a kadeřnické služby, služby spojů, fotoateliéry), se zdravím účastníků cestovního ruchu (zdravotnická a hygienická zařízení), s bezpečností

účastníka cestovního ruchu (zařízení horské služby, záchranné služby), se zvelebováním a ochranou životního prostředí (údržba veřejné zeleně, osvětlení).

Infrastruktura

Infrastrukturní zařízení umožňují provoz ostatních zařízení cestovního ruchu například zabezpečováním přívodu energie, pitné a užitkové vody nebo odvozem tekutých odpadů. Významnou mírou ovlivňují ochranu rekreačního prostoru. K infrastrukturním zařízením patří přívody elektrické energie a plynovody do středisek cestovního ruchu, kanalizace, vodovody, telefonní síť.

Určení materiálně-technické základny cestovního ruchu podle druhů zařízení je důležité ve více směrech. Především vyjadřuje vztah materiálně-technické základny k hlavním skupinám služeb cestovního ruchu. Tím se utváří možnost uplatňovat příslušné organizační a investiční opatření na zabezpečení optimálního rozvoje jednotlivých druhů zařízení v souladu s potřebami obyvatelstva. Dále poukazuje na odlišnou potřebu služeb podle forem a druhů cestovního ruchu. Nakonec umožňuje zkoumat využívání jednotlivých složek materiálně-technické základny z hlediska efektivnosti hospodářské činnosti a plnění jiných společenských cílů.

4.4 Shrnutí kapitoly

Vliv cestovního ruchu na národní ekonomiku i politiku je nesporný. Mimo to dokazuje provázanost i v řadě dalších oborů, které zajišťují pro tuto oblast servis. Nejedná se ovšem o jev jednostranný, ovlivňování se projevuje v různé míře všemi směry.

To, co platí o vlivových silách mezi obory, platí též i na poli mezinárodním. I když nyní musíme přiznat, že jsme více ovlivňováni ze strany Evropské unie, než naopak, lze již nyní vzhledem k dynamičnosti a akceleraci vývoje, byť trochu odvážně říci, že v dohledné době může Evropská unie očekávat i zvyšující se působení z tzv. „srdce Evropy“.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce byla analýza a popis současného stavu cestovního ruchu i nových trendů do budoucího rozvoje tohoto odvětví se stále se zvyšujícím významem pro ekonomiku.

Na tomto místě bych chtěla zhodnotit splnění cílů, které jsem si na počátku tohoto pojednání vytkla. I když téma cestovní ruch je nesrovnatelně obsáhlejší než prostor, který jsem měla daný parametry bakalářské práce, mám za to, že se mi podařilo vystihnout hlavní body i složitosti této problematiky, analyzovat je a nastínit možná řešení i trendy a směry vývoje do bližší i vzdálenější budoucnosti.

Samotný vývoj, prognózy, ekonomická data i fakta dávají tušit, že nejenom současnost tohoto resortu, ale také jeho budoucnost má vysoký potenciál z hlediska hospodářského i společenského.

Ve vyspělých zemích se stále více uplatňuje pojem trvale udržitelného cestovního ruchu, který se má rozvíjet podle kritérií kvality životního prostředí, z hlediska rozvoje ziskovosti odvětví cestovního ruchu a z hlediska trvalé tvorby pracovních míst.

Úlohou státu v oblasti cestovního ruchu je vytvářet obecné, zejména legislativně právní podmínky. Významným prvkem státní podpory je zejména metodická, informační a propagační činnost. Jedním z vůdčích principů dalšího rozvoje je vytváření atraktivní nabídky klientům ve formě nových, ucelených produktů cestovního ruchu. Pro vytváření takovýchto produktů má Česká republika výhodné podmínky. Význam cestovního ruchu v Evropské Unii a jejích členských zemích je dán především jeho vysokým ročním růstem.

Za tímto účelem bylo provedeno množství průzkumů z oblasti domácí a zahraniční návštěvnosti a profilu domácího a zahraničního návštěvníka. Průzkumy byly zaměřeny především na poznání sociální a ekonomické struktury návštěvníků a turistů, jejich geografického původu, jejich preferencí, forem trávení volného času, hodnocení úrovně poskytovaných turistických služeb a v neposlední řadě také zjištění spokojenosti návštěvníků s pobytem v našich turistických regionech.

I když mnou provedený dotazníkový průzkum nelze alespoň co do rozsahu porovnávat s profesionálně provedenými výzkumy, dovoluji si konstatovat, že jeho závěry korespondují s všeobecně zjištěnými daty a fakty. Průzkum dokazuje zájem o oblast i problematiku, jakou představuje právě cestovní ruch.

Pardubický kraj nabízí mnoho příležitostí k jeho návštěvě. Jelikož Pardubice a jeho okolí jsou vyhlášenou destinací pro strávení volného času sportem a kulturou s ním spojenou, proto provedený průzkum jen potvrzoval důvody atraktivity této lokality. Tuto analýzu lze především opřít o minimální počet respondentů, kteří odmítli vyplnit dotazník a naopak živý zájem a ochotu respondentů. Výsledky též prozradily, že počet mimoregionálních návštěvníků zůstal hluboko pod polovinou respondentů. Z toho vyplývá, že tento fakt má značný vliv na ekonomickou stránku cestovního ruchu.

Proto, aby si oblast udržela svou návštěvnost, je nutno provést několik cílených opatření, které by vedly k větší oblibě a zamezily by ochlazení zájmu návštěvníků. Je třeba návštěvníky překvapovat novinkami v oblasti ubytování, stravování, trávení volného času, sportu, dopravě a ostatních službách. Také je třeba usilovat o posílení návštěvnosti i v období mezi hlavními sezónami tak, aby zde mohli účastníci cestovního ruchu aktivně trávit svůj volný čas i během nepříznivého počasí.

Důležité je snažit se o vytváření mnohostranné nabídky pro volný čas, sportovní aktivity, které jsou spojené s pohybem v přírodě a s poznáním přírody. Hostům musí být nabídnuto prožití aktivní dovolené s poznáváním přírodního a kulturního bohatství této oblasti. Mezi hlavní aktivity považuji v létě pěší turistiku a cykloturistiku, v zimě pak především běh na lyžích a sjezdové lyžování. Je však také nutné zdůraznit, že pro rozvoj cestovního ruchu je zapotřebí, aby se do procesu zapojily všechny subjekty v regionu, ať podnikatelské či veřejné, které mohou nějakým způsobem zvýšit nebo zlepšit turistickou nabídku, a že pro společný cíl je především nutná jejich vzájemná spolupráce.

Pro rozvoj tohoto resortu nehovoří pouze fakta z dotazníků, ale i statistická data a ekonomické výsledky dokládající růst hospodářství a stoupající společenské trendy.

Vzhledem k tomu, že je cestování stále více neodmyslitelnou součástí našeho života, mají změny ve společnosti, stejně tak jako změny ekonomické či změny životního stylu, následný a neustálý vliv na cestovní ruch. Pro sektor cestovního ruchu je velmi důležité tyto změny co možná v nejrannější fázi akceptovat a přizpůsobit jim nabídku cestovního ruchu.

Preference a chování lidí a s nimi i nabídka služeb s produktů cestovního ruchu se neustále vyvíjejí. Zatímco dříve nabídka určovala poptávku, dnes je tomu právě naopak. Stále větší nasycení trhu, rostoucí zájem spotřebitelů o sebe sama, vyšší disponibilní příjmy a rostoucí fond volného času ovlivňují úspěšnost dodavatelů služeb cestovního ruchu.

Samozřejmě i v závěru je nutno připomenout, že přes všechna pozitiva je zde stále ještě mnoho nedostatků. Ale to je právě úkolem všech zainteresovaných pracovat na jejich odstraňování a zlepšování. Lze směle říci, že význam zde hraje každý jednotlivý článek. Stanovení trendů z vrcholných orgánů Evropské Unie je jistě to nejdůležitější, ale k čemu by byl ten nejlepší a nejsmělejší plán shora bez rozpracování do detailů na nejnižší úrovni. A nejen rozpracování, je především třeba ho naplnit.

Česká republika je významnou evropskou turistickou destinací založenou na atraktivitě svých historických památek, přírodních krás a zajímavostí, kultury. A právě tyto výhody je třeba náležitě podpořit a zužitkovat. Dnes je již více než zřejmý význam cestovního ruchu pro rozvoj oblastí regionů i celé republiky. Jeho přínosy nejsou samoúčelné, ale mají významovou hodnotu i pro celou řadu dalších navazujících oblastí.

Poznávání a cestování nezná hranic, proto je velmi nutná spolupráce na mezinárodní úrovni. Právě Evropská unie a její struktury mohou výrazně přispět při koordinaci těchto snah a svojí aktivní podporou k nim zásadně přispět.

Soustavná koncepční činnost řízení cestovního ruchu a sledování a vyhodnocování stavu, vývoje a dopadů cestovního ruchu budou vytvářet předpoklady pro ochranu a uchování přírodních a kulturních hodnot území jako hodnot o sobě, tak i atraktivit cestovního ruchu. To se promítne do utváření cestovního ruchu do podoby environmentálně přátelského a přitom ekonomicky dlouhodobě zdravého odvětví. Státní podpora bude zaměřena - zejména pokud jde o Státní program podpory cestovního ruchu - pouze na podporu projektů, které budou v souladu s požadavky trvale udržitelného cestovního ruchu.

Pro volbu rozvojové strategie domácího i zahraničního cestovního ruchu jsou velmi důležité informace o demografických a sociálních charakteristikách potenciálních návštěvníků a turistů, zejména jejich ekonomická úroveň (koupěschopnost obyvatelstva), a to i v regionálním rozlišení.

Závěrem bakalářské práce bych chtěla uvést, že téma „cestovní ruch“ a jeho zpracování bylo pro můj studijní program velkým přínosem a poskytlo mi řadu nových poznání z této problematiky, jak z pohledu ekonomického, tak i osobního.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Foret, M., Foretová, V. *Jak rozvíjet místní cestovní ruch*. Praha: Grada Publishibg, 2001. ISBN 80-247-0207-X
2. Horner, S. a Swarbrooke, J. *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času*. Praha: Grada Publishing, 2003. ISBN 80-247-0202-9
3. Királ'ová, A. *Marketing destinace cestovního ruchu*. Praha: Ekopress, 2003. ISBN 80-86119-56-4
4. Kučerová, I. *Ekonomika se zaměřením na cestovní ruch*. Praha: Idea Servis, 1997. ISBN 80-85971-14-7
5. Lacina, K. a Kala, L. *Regionální a mezinárodní marketing*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003. ISBN 80-7041-929-6
6. Langerová, B. *Pardubický kraj*, Praha: ACR Alfa, s.r.o., 2004. ISBN 80-86408-12-4
7. Malá, V. *Cestovní ruch a EU*, Praha: VŠE, 2000. ISBN 80-245-0084-1
8. Oriška, J. *Technika služeb cestovního ruchu*. Praha: Idea Servis, 1999. ISBN 80-85970-27-9
9. Ortuzar, Juan de Dios, Hensher, David, Jara-Diaz, Sergio: *Travel behaviour research : updating the state of play*, Amsterdam: Elsevier, 1998, ISBN 0-08-043360-X
10. Pardubický kraj ve spolupráci s Regionální rozvojovou agenturou Pardubického kraje. *Navštivte Pardubický kraj*, Pardubice: Tasou, 2004. Není ISBN
11. Pásková, M., Zelenka, J. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky, 2002. ISBN 80-239-0152-4
12. Petruš, P. *Základy ekonomiky cestovního ruchu*. Praha: Idea Servis, 1999. ISBN 80-85970-29-5
13. Razskazov, J. *Pardubický kraj*, Pardubice: Helios, 2004. ISBN 80-85211-16-5
14. Šilhánková, V. *Veřejné prostory jako prostředek pro podporu místního cestovního ruchu*. Hradec Králové: Civitas pes populi, 2006. ISBN 80-903813-2-4
15. Šmerák, V. *Pardubický kraj – regenerace prostoru*, Praha: ABF, a.s., 2004. ISBN 80-86165-86-8
16. Veselá, J. *Sociologický výzkum a jeho metody*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. ISBN 80-7194-847-0

Internetové zdroje

1. *COT business: Internetový server cestovního ruchu* [online]. Praha: C. O. T. media s.r.o., design Neoferma, c1998-2008 [cit. 2007-12-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.cot.cz/>>.
2. *CzechTourism* [online]. Praha: QCM, s.r.o., 2003 [cit. 2007-12-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.czechtourism.cz/>>.
3. ČSÚ: *Český statistický úřad* [online]. Český statistický úřad, c2007 , 5. 9. 2007 [cit. 2007-09-10]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cestovni_ruch>.
4. Kosmák, P. *Podpora rozvoje kandidátských zemí EU se zaměřením na cestovní ruch a hotelnictví* [online]. Hotel Fontána, s.r.o., c1999-2007 [cit. 2007-09-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.cestovni-ruch.cz/eu/podpora.php>>.
5. *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky, c1996-2007 [cit. 2007-09-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.mmr.cz/index.php?show=001027>>.
6. Pardubický kraj. *Projekty Pardubického kraje na podporu rozvoje cestovního ruchu* [online]. World Media Partners,s.r.o., c2004 [cit. 2007-09-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.vychodni-cechy.info/projekty/>>.

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA: A Evropská unie a Česká republika - symboly

- Obrázek č.: 1 Evropská unie - vlajka*
Obrázek č.: 2 Evropská centrální banka - znak
Obrázek č.: 3 Česká republika - vlajka
Obrázek č.: 4 Česká republika - znak
Obrázek č.: 5 Pardubický kraj - znak
Obrázek č.: 6 Pardubice - znak

PŘÍLOHA: B Mapy

- Obrázek č.: 7 Evropská unie – mapa členských a kandidátských zemí*
Obrázek č.: 8 Česká republika – regionální uspořádání

PŘÍLOHA: C Česká republika – turisticky zajímavá země

- Obrázek č.: 9 PRAHA – Hradčany a Karlův most*
Obrázek č.: 10 Jižní Čechy – zámek Hluboká

PŘÍLOHA: D Česká republika – přírodní krásy

- Obrázek č.: 11 Nejvyšší hora české republiky - Sněžka*
Obrázek č.: 12 Krkonoše – Labský vodopád
Obrázek č.: 13 Harrachov – Mumlavský vodopád

PŘÍLOHA: E Pardubický kraj - historie

- Obrázek č.: 14 Pardubice – Zelená brána*
Obrázek č.: 15 Zámek Pardubice
Obrázek č.: 16 Hrad Kunětická hora
Obrázek č.: 17 Hrad Svojanov

PŘÍLOHA: F Pardubický kraj - toulky

- Obrázek č.: 18 Kralický Sněžník – rozvodí tří řek – tzv. „střecha Evropy“*
Obrázek č.: 19 Skanzen – Veselý kopec

PŘÍLOHA: G Pardubický kraj – památka Unesco

- Obrázek č.: 20 Zámek Litomyšl*
Obrázek č.: 21 Národní hřebčín – Kladruby nad Labem

PŘÍLOHA: H Pardubický kraj - sport

- Obrázek č.: 22 Dostihový sport – Velká Pardubická steeplechase*
Obrázek č.: 23 Plochodrážní motocyklový závod – Zlatá přilba

PŘÍLOHA: I Významné osobnosti Pardubického kraje

- Obrázek č.: 24 Bedřich Smetana*
Obrázek č.: 25 Bohuslav Martinů
Obrázek č.: 26 Josef Ressel
Obrázek č.: 27 MUDr. Emil Holub
Obrázek č.: 28 Ing. Jan Kašpar

PŘÍLOHA: A Evropská unie a Česká republika - symboly

Obrázek č.: 1 Evropská unie - vlajka

Obrázek č.: 2
Evropská centrální -
banka znak

Obrázek č.: 3 Česká republika - vlajka

Obrázek č.: 4
Česká republika
- znak

Obrázek č.: 5 Pardubický kraj - znak

Obrázek č.: 6
Pardubice - znak

PŘÍLOHA: C Česká republika - turisticky zajímavá země

Obrázek č.: 9 PRAHA – Hradčany a Karlův most

Obrázek č.: 10 Jižní Čechy – zámek Hluboká

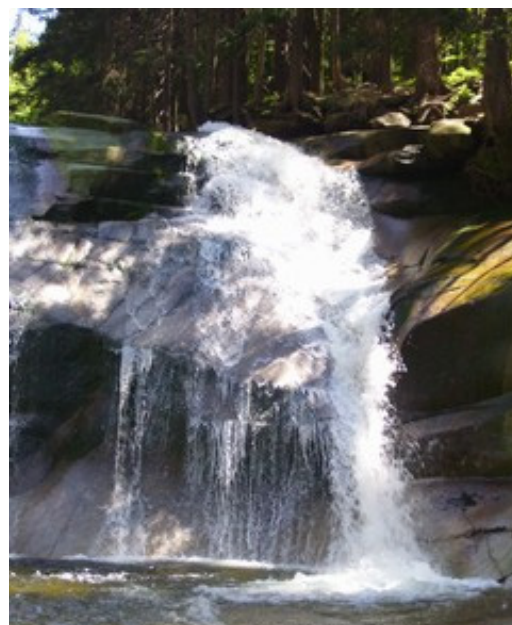
PŘÍLOHA: D Česká republika - přírodní krásy

Obrázek č.: 11 Nejvyšší hora České republiky - Sněžka

Obrázek č.: 12 Krkonoše – Labský vodopád

Obrázek č.: 13 Harrachov – Mumlavský vodopád

PŘÍLOHA: E Pardubický kraj - historie

Obrázek č.: 14 Pardubice – Zelená brána

Obrázek č.: 15 Zámek Pardubice

Obrázek č.: 16 Hrad Kunětická hora

Obrázek č.: 17 Hrad Svojanov

PŘÍLOHA: F Pardubický kraj - toulky zajímavými místy

Obrázek č.: 18 Kralický Sněžník – rozvodí tří moří – tzv. „střecha Evropy“

Obrázek č.: 19 Skanzen – Veselý kopec

PŘÍLOHA: G Pardubický kraj – památky UNESCO

Obrázek č.: 20 Zámek Litomyšl

Obrázek č.: 21 Národní hřebčín Kladruby nad Labem

PŘÍLOHA: H Pardubický kraj a sport

Obrázek č.: 1 Dostihový závod - Velká Pardubická Steeplechase

Obrázek č.: 23 Plochodrážní motocyklový závod – Zlatá přilba

PŘÍLOHA: I Významné osobnost Pardubického kraje

Obrázek č.: 24
Bedřich Smetana

Obrázek č.: 25
Bohuslav Martinů

Obrázek č.: 26
Josef Ressel

Obrázek č.: 27
MUDr. Emil Holub

Obrázek č.: 2 ing. Jan Kašpar